Ἀριθ. (679) **680**— Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΔ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΖ'. Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.— Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι.-Γραφεῖον Διευθ. Ὁδ. Παρθεναγωγείου 14. **8 Ἰανουαρίου 1889.**

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΡΤΙ ΛΗΞΑΣΗΣ ΕΚΘΕΣΕΩΣ

Ἀπέφυγον ἐπὶ τῆς διμήνου διαρκείας τῆς ἐκθέσεως νὰ ἐκφράσω δημοσίᾳ οἱανδήποτε γνώμην περὶ αὐτῆς, διότι ἂν ὡς πρός τινα αὕτη δὲν ἦτον εὔνους ἐνίοτε, δὲν ἤθελον τὸ κατ' ἐμὲ διὰ μεμψιμοιριῶν νὰ ἐλαττώσω τὴν ἀγαθὴν ἐντύπωσιν ἣν ἐπεθύμουν ν' ἀποτελέσῃ ἐπὶ τῶν ξένων ἐπισκεπτῶν.

Ἀλλ' ἤδη ἀφ' οὗ ἔληξεν, ὅπως δήποτε ἐκτιμηθεῖσα ὑπὸ τῶν ἀλλοδαπῶν, καὶ ἐμείναμεν καθ' ἡμᾶς αὐτοί, νομίζω ὅτι δυνάμεθα καὶ ὀφείλομεν ἀπροκαλύπτως πᾶς ὁ βουλόμενος νὰ ἐκθέσωμεν τὰς ἡμετέρας παρατηρήσεις, διότι δι' αὐτῶν, καθ' ὅσον ἤθελον κριθῇ ὀρθαί, ἀναγνωρίζονται μὲν καὶ ἐπιδοκιμάζονται τὰ καλῶς ἔχοντα, τῶν δ' ἄλλως ἐχόντων δύναται νὰ ἐπιδιωχθῇ ἡ διόρθωσις.

Καὶ πρῶτον μὲν δικαιότατα, φρονοῦμεν πρέπει ν' ἀναγνωρισθῇ ἡ φιλότιμος ἐπιμέλεια καὶ φιλοπονία τινῶν τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς ἥτις προΐστατο τῆς ἐκθέσεως, ἰδίως τοῦ Κ. Π. Ράλλη, ὅστις μετ' ἀτρύτων κόπων τὰ πάντα ἐρρύθμισε καὶ διέταξεν ὅσον ὁ τόπος καὶ αἱ περιστάσεις ἐπέτρεπον ἄριστα, καὶ εἰς ὃν κατὰ μέγα μέρος ὀφείλεται καὶ ἡ ἐν γένει εὐμενὴς κρίσις τῶν ξένων.

Ἀλλὰ καὶ ἕκαστος ὅστις μετά τινος προσοχῆς περιῆλθε τὴν ἔκθεσιν, θέλει, νομίζομεν, ὁμολογήσει ὅτι ἐν πολλοῖς παρεῖχεν ἀποδείξεις εὐχαρίστων ὑλικῶν τῆς Ἑλλάδος προόδων.

Καὶ ἡ μὲν συλλογὴ τῶν ἀντοφυῶν ὀρυκτῶν προϊόντων μαρτυρεῖ ὅτι ἡ Ἑλλὰς δὲν στερεῖται τοῦ πλούτου αὐτῶν. Ἀλλ' Ἡφαιστειογεννὴς ὡς ἐστὶ τὸ πλεῖστον ἡ γῆ αὐτῆς, ἐδύνατο, ἂν δὲν ἀπατώμεθα, πολὺ ἀφθονώτερα καὶ πλουσιώτερα αὐτῶν δείγματα νὰ παρέξῃ, εἴτε ὕλας μεταλλικάς, εἴτε λίθους πολλῆς ἀξίας διὰ τὰ γλυπτικὰ ἔργα καὶ τ' ἀρχιτεκτονικά. Ἡ ὑελοπλαστικὴ ὅμως καὶ ἡ μεταλλουργία παρέσχον δείγματα οὐ μικρᾶς τεχνικῆς προόδου, καὶ μάλιστα αἱ μηχαναὶ καὶ τὰ λοιπὰ προϊόντα τῶν σιδηρουργείων τοῦ Πειραιῶς.

Ἡ ξυλουργία καὶ ἡ ἐπιπλοποιία παρέσχον ἐπίσης τινὰ σπάνια μέν, ἀλλ' ἀξιόλογα δείγματα τῆς προόδου αὐτῶν.

Ἀξιόλογος ἀποδείκνυται ἡ ἀνάπτυξις τῆς τέχνης τῆς περὶ τὰ ὑφάσματα. Τοῦτο δὲ λέγω οὐδαμῶς ἀφορῶν πρὸς τὰ ἐξαίρετα φιλοτεχνήματα, κεντήματα ἢ ἄλλα, ἐπιτηδειοτάτων τινῶν κυριῶν, ἢ πρὸς τὰ ἔργα τῶν μαθητριῶν τῶν κοινῶν ἐκπαιδευτηρίων, ἅτινα εἰσὶ πάντη ξένα εἰς ἐθνικὴν βιομηχανικὴν ἔκθεσιν, ἀλλὰ πρὸς τὰ ἐξόχου ποιότητος προϊόντα τῶν ὑφαντουργείων τοῦ Πειραιῶς, τῶν Κυκλάδων, εὐτυχῶς καὶ τῆς Θεσσαλίας καὶ ἄλλων μερῶν, τ' ἀπαρτίζοντα ἐθνικὴν βιομηχανίαν. Εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν ὑπάγονται καὶ τὰ ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις κατεργαζόμενα χρυσᾶ κεντήματα.

Πολλὰ δερμάτινα ἔργα εἰσὶν ἄξια προσοχῆς, ὡς τὰ τῶν ὑποδηματοποιῶν, διὰ τὴν ἐντέλειαν αὐτῶν, τὰ χειρόκτια, διότι πλείστη ὑπάρχει αὐτῶν ἡ ζήτησις. Ἀλλὰ λυπηρὸν ὅτι ταῦτα δὲν δύνανται νὰ φθάσωσιν εἰς τὴν ἀπαιτουμένην ἐντέλειαν, ἐκτὸς ἂν τὸ δέρμα εἰσαχθῇ ἔξωθεν δι' οὗ μικρᾶς δαπάνης, διότι ἡ βυρσοδεψία ἐστὶν ἔτι ἀτελὴς ἐν Ἑλλάδι.

Καὶ τῶν κηρίων δὲ καὶ τῶν σαπώνων, μάλιστα τῶν εὐωδῶν καὶ λεπτῶν, ἡ κατασκευὴ δύναται νὰ καταριθμηθῇ μετὰ τῶν βιομηχανικῶν τῆς χώρας προόδων· ὁμοίως δὲ καὶ ἡ οἰνοποιία, παλλαχοῦ, εἰ καὶ οὐχὶ πανταχοῦ, σπουδαιότατα βελτιωθεῖσα, ὥστε ὁ ἑλληνικὸς οἶνος, τοὐλάχιστον ὁ ἔκ τινων ἐργοστασίων ἐξερχόμενος, ν' ἀποβῇ ἐν τῇ ξένῃ πολλαχοῦ ἐπιζήτητος.

Τὰ ἔργα τῆς καλλιτεχνίας παρέλκουσιν ἐν τῇ ἐκθέσει. Ἔκθεσις καλλιτεχνικὴ ἐστὶν ὅλως διάφορος τῆς βιομηχανικῆς ἐκθέσεως. Ἄλλος ὁ σκοπός, ἄλλος ὁ χαρακτήρ, ἄλλη ἡ τάσις τῆς μὲν καὶ ἄλλη τῆς δέ· ἄλλοι οἱ εἰς ταύτην καὶ ἄλλοι οἱ εἰς ἐκείνην ἐνδιαφερόμενοι. Ἀλλ' ἔστω, μὴ περὶ ταῦτα μικρολογῶμεν. Εἰς δύο δωμάτια, πρὸς ἀποφυγὴν τῆς μονοτονίας, μεταξὺ τοῦ οἴνου τοῦ τυροῦ καὶ τῶν ὑφασμάτων, ὑπῆρχον καὶ

τινες εἰκόνες καὶ τινα ἀγάλματα. Οὐδεὶς φθόνος. Ἀλλὰ δυστυχῶς, μεταξὺ τῶν πρώτων κυρίως, πολλὰ ὑπῆρχον ἔργα καὶ μαθητῶν καὶ ἀρχαρίων ἐρασιτεχνῶν, εἰς ἐξετάσεις σχολείων μᾶλλον παρὰ εἰς ἐθνικὴν ἀνήκοντα ἔκθεσιν. Ἀνεξαρτήτως ὅμως τούτου, δὲν εἴδομεν ἄνευ συγκινήσεως, εἰς ταὐτὸ συνηγμένα ἔστω καὶ εἰς ἐλάχιστον χῶρον, καὶ ὡς ἐν παραρτήματι τῶν ὑφασμάτων καὶ τῶν ἐδωδίμων, ζωγραφικὰ ἀριστοτεχνήματα ὡς τὰ τοῦ Ἰακωβίδου, τοῦ Γύζη, Βολονάκη, Γιαλλινᾶ, Ξυδιᾶ, Ἀντωνιάδου, Λαμβάκη, Ρίζου, Ῥάλλη καὶ ἄλλων, καὶ ἔτι μᾶλλον προϊόντα τῆς γλυπτικῆς, ὡς τὰ τοῦ Βιτσάρη, τὰ μυθολογικὰ τοῦ Βρούτου, τὸν ἐξαίρετον ἀνδριάντα τοῦ Γλάδστωνος ὑπὸ τοῦ ἐν Σύρῳ Βιτάλη, τὰ παντὸς ἐπαίνου ἄξια ἔργα τοῦ ἐκ Κεφαλληνίας Μπονάνου, ἐν οἷς πρώτην κατέχει θέσιν ὁ Ἕλλην ἀγωνιστὴς αὐτοῦ, ἔργου ἄξιον ἀπογόνου τῶν ἀρχαίων ἀριστοτεχνῶν, πολλῶν τῶν καλλιτεχνημάτων ἐκείνων μὴ ἐλαττούμενον διά τε τὴν ἀνατομικὴν ἀκρίβειαν καὶ διὰ τὴν ἔκφρασιν τῆς ὅλης διαθέσεως, οὐ ὅμως νομίζω ὅτι τὴν ἀξίαν θὰ ηὔξανεν ἰδανικώτερος χαρακτὴρ τοῦ προσώπου. Λέγω δὲ μείζονα τὴν ἐκ τῶν γλυπτικῶν ἐκθεμάτων ἐντύπωσιν, οὐχὶ ὡς ἧττον ἐκτιμῶν τὴν τέχνην τοῦ Ἀπελλοῦ τῆς τοῦ Πραξιτέλους, ἀλλὰ διότι εἰς ἦν, πρέπει νὰ τὸ ὁμολογήσωμεν, ἐντελῆ ἐγκατάλειψιν φθίνει παρ' ἡμῖν ἡ τέχνη εἰσέτι, ὡς κατόρθωμα καὶ θαῦμα πρέπει νὰ θεωρήσωμεν ὅτι εὑρίσκονται καλλιτέχναι ἄποροι καὶ ἀνυποστήρικτοι, εἰς τὸν δαπανηρότατον αὐτῆς κλάδον ἐπιδοθέντες, ἀγάλματα παραγαγόντες μετ' ἐπιτυχίας ἥτις ἀποδεικνύει ἐπιζῶντα ἐν αὐτοῖς τὸν σπινθῆρα τῆς προπατορικῆς εὐφυΐας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὑπέβαλεν εἰς θυσίας ἐντελῶς δυσαναλόγους πρὸς τὰς δυνάμεις αὐτῶν. Πλὴν τῶν ἀνακτόρων, ἐκ προνοίας προμηθευθέντων πολλάκις εἰκόνας ἑλληνικάς, σπανιώτατοι μεταξὺ τῶν παρ' ἡμῖν εὐπόρων εἰσὶν οἱ μεριμνήσαντες νὰ κοσμήσωσι τὰς αἰθούσας των δι' εἰκόνων Ἑλληνικῶν, καὶ τοῦ Συλλόγου Παρνασσοῦ ἡ προσφορὰ τῶν αἰθουσῶν του πρὸς ἄμισθον ἔκθεσιν ἑλληνικῶν εἰκόνων ἐγένετο ψυχρῶς δεκτὴ καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν καλλιτεχνῶν, ἴσως διότι ἐπέκειτο ἡ ἐθνικὴ ἔκθεσις. Ἴδωμεν ἤδη, ἀφ' οὗ ἐτελείωσεν. Ὡς δὲ πρὸς τὴν γλυπτικήν, εἶχον ἄλλοτε, καὶ ἐπανειλημμένως, δημοσιεύσει τὴν γνώμην τῆς ἐμψυχώσεως αὐτῆς διὰ διαγωνισμῶν ἐπὶ δέκα συνεχῆ ἔτη πρὸς κατασκευὴν τῶν ἐννέα Μουσῶν καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος, δι' ὧν νὰ κοσμηθῇ ὁ πρὸ τῶν ἀνακτόρων πορτοκαλλεών· καὶ ἔχω ἰσχυροὺς λόγους ἵνα πιστεύσω ὅτι τὴν συγκριτικῶς οὐχὶ μεγάλην ταύτην δαπάνην, ἂν δὲν ἠδύνατο ἡ κυβέρνησις, θ' ἀνελάμβανεν εἰς ἐκ τῶν εὐγενῶς φιλοτίμων πατριωτῶν, ἄνευ τῆς δι' ἐμὲ ἀκατανοήτου, καί, ὡς ἐγὼ σκέπτομαι, ἂς μοὶ συγχωρηθῇ νὰ προσθέσω, ἀσυγχωρήτου παραμελήσεως τοῦ ν' ἀποδοθῇ εἰς τὸν κεντρικώτατον καὶ τὴν μᾶλλον πολυφοίτητον, χῶρον τῆς πόλεως ἡμῶν ἡ παρ' αὐτῷ εὑρεθεῖσα, αὐτῷ ἀνήκουσα, νῦν δ' εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Μουσείου που παρεῤῥιμμένη πολύτιμος στήλη, ἡ φέρουσα μεγάλοις γράμμασι ΗΟΡΟΣ (ὅριον) ΚΗΠΟΥ ΜΟΥΣΩΝ, μνημεῖον τοπογραφικῶς σπουδαιότατον, καὶ ὅ, ἀποδίδον εἰς τὸν κῆπον ἐκεῖνον τὴν ἀρχαίαν αὐτοῦ ἐπωνυμίαν, θὰ ἐδικαιολόγει καὶ τὴν πατριωτικὴν θυσίαν, τὴν μέλλουσαν νὰ συντελέσῃ καὶ εἰς ἐξαίρετον τῆς πόλεως ἐξωραϊσμόν, καὶ εἰς τῆς τέχνης ὑποστήριξιν καὶ ἐμψύχωσιν.

Καὶ αὗται μὲν αἱ εὐάρεστοι ἐντυπώσεις ἃς ἐκ τῆς ἐκθέσεως ἀπεκόμισα. Ἤδη δέ, στρέφων τὸ φύλλον, καθῆκον θεωρῶ νὰ εἴπω καὶ εἴτι ἐκλαμβάνω ὡς ἐπιλήψιμον ἢ ἀπρόσφορον. Διότι αἱ ἐπικρίσεις, ἂν μὲν ἀνάξιοι προσοχῆς, μικρὸν βλάπτουσιν, ἂν δὲ τοὐναντίον, δύνανται νὰ συντελῶσιν εἰς τῶν κακῶς κειμένων τὴν ἐπανόρθωσιν.

Α. Ἀλλὰ τὸ πρῶτον ὃ νομίζω ὅτι καὶ δίκαιον καθῆκον ἔχω νὰ ψέξω, δυστυχῶς ἐπανόρθωσιν δὲν ἐπιδέχεται· καὶ τοῦτο ἐστὶν αὐτὸ τὸ κατάστημα, ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν, κατ' ἐμὲ κατώτερον πάσης κρίσεως.

Καὶ πρῶτον μὲν ἐστὶν ὅλως ἄλλο τῆς ἰδέας ἣν εἶχε συλλάβει, ἢ κἂν υἱοθετήσει ὁ μέγας δωρητής. Ἀλλ' ἐπειδὴ οὐδαμῶς ἔχω τὴν ἀξίωσιν ὅτι πᾶν ὅ,τι γράφω καὶ ἀναγινώσκεται, ἢ ὅτι ἀναγνωσθὲν ἕλκει τὴν προσοχὴν καὶ χαράττεται εἰς τὴν μνήμην, ἀφ' ἑτέρου ὅμως πρεσβεύω ὅτι πᾶν ὅ,τι θεωρεῖ τις ὡς ἀλήθειαν χρήσιμον ὀφείλει παντὶ σθένει νὰ τὸ ὑποστηρίζῃ, θὰ ἐπαναλάβω καὶ ἐνταῦθα ὅτι ὁ μακαρίτης Εὐαγγέλης Ζάππας εἶχε δεχθῆ μετ' ἐνθουσιώδους προθυμίας τὸ ὑπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος Βουλανζέρου διαγραφὲν σχέδιον, ἔχον σχῆμα ἀμφιθεάτρου, καθ' ὃ ὁ ἐν τῷ κέντρῳ ἱστάμενος ἔβλεπε διὰ μιᾶς πάσας τὰς ἀκτῖνας αἵτινες ἦσαν αἱ στοαὶ τῆς ἐκθέσεως, καὶ ὁμοῦ πολλὰ τμήματα τῆς περιφερείας, πανταχόθεν προσιτῆς διὰ τῶν ἀκτίνων. Τὰ μεταξὺ δὲ τῶν ἀκτίνων διαστήματα ἦσαν ὕπαιθρα κηπάρια δι' ἐκθέσεις φυτῶν, ζώων, γεωργικῶν ἐργαλείων. Προκειμένης δὲ μεταγενεστέρας ἐπεκτάσεως τοῦ οἰκοδομήματος, ἤρκει ν' ἀχθῇ δευτέρα περιφέρεια μετὰ τὴν πρώτην, τρίτη μετὰ τὴν δευτέραν, καὶ οὕτω καθεξῆς, παρατεινομένων τῶν ἀκτίνων, καὶ ἄλλων παρεντιθεμένων, ἀπαραλλάκτως ὡς εἰς τ' ἀρχαῖα θέατρα.

Ἓν ἑκατομμύριον δραχμῶν ἦν τῆς οἰκοδομῆς τοῦ τοιούτου καταστήματος ὁ προϋπολογισμός, καὶ ὁ Εὐαγγέλης Ζάππας ἄνευ διστάγμοῦ τὸν ἐδέχθη, ἐφ' ἑνὶ μόνῳ ὅρῳ, τῆς ἀποφυγῆς ματαίων καὶ δαπανηρῶν κοσμημάτων καὶ τοῦ περιορισμοῦ εἰς μόνα τὰ πρὸς τὸν σκοπὸν χρήσιμα.

Περὶ τούτων ὁμιλῶ οὕτω θετικῶς, καὶ νομίζω ὅτι καθῆκον πρὸς τὸν μέγαν συμπατριώτην ἔχω νὰ ὁμιλήσω, διότι πρὸς οὐδένα ἄλλον ἢ πρὸς ἐμὲ ἔγραψε, καὶ παρ' ἐμοῦ προσεδόκα τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐθνωφελῶν ἐντολῶν του. Τὰς ἐπιστολάς του ἔκτοτε, δηλαδὴ ἀπὸ τοῦ 1857 ἢ 58, παρέδωκα πάσας ὁμοῦ εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν, ἔνθα ἐλπίζω ὅτι φυλάττονται, δὲν παρεῤῥίφθησαν, καὶ ἂν ἀναζητηθῶσι θὰ εὑρεθῶσιν.

Ἔκτοτε ἀγνοῶ εἰς τίνας χεῖρας ἐδόθη ἡ ἐκτέλεσις τοῦ σπουδαίου ἔργου· ἠξεύρω δὲ μόνον ὅτι οὕτω παρενοήθη, ὥστε τὸ οἰκοδομηθὲν σχέδιον ἀπέβη ἡ γελοιογραφία τοῦ κατ' ἀρχὰς δοθέντος, οὐδόλως ἀνταποκρινόμενον οὐδ' εἰς τὴν πρόθεσιν τοῦ δωρητοῦ, οὐδ' εἰς τὸν σκοπὸν ὃν εἶχε νὰ ὑπηρετήσῃ. Ἤκουσα λεγόμενον ὅτι συμφωνεῖ πρὸς τὰ ἐν τῇ διαθήκῃ· ἀλλ' ὁ Ζάππας, ὡς γνωστόν, δὲν ἦτον ἄνθρωπος γραμμάτων, καί, κατὰ τὰς τελευταίας μάλιστα ἡμέρας τοῦ βίου του, εἰς ἣν διετέλει κατάστασιν, δὲν ἠδύνατο εὐκρινῶς νὰ περιγράψῃ διὰ τοῦ καλάμου ὅ,τι ἤθελε καὶ εἶχεν ἐν τῇ διανοίᾳ· οἱ δ' ἀναδεχθέντες τὴν εὐθύνην νὰ δαπανήσωσι τὴν περιουσίαν του, ὤφειλον ὡς σχόλια τῶν δυσκαταλήπτων μερῶν τῆς διαθήκης νὰ ζητήσωσι τὰς ἐπιστολὰς ἐκείνας, ἤ, ἂν δὲν τὰς εὕρισκον ἢ δὲν ἠξευρόν τι περὶ αὐτῶν, νὰ ἐρωτήσωσι τοὺς εἰδήμονας περὶ τῆς ὑποθέσεως, φερ' εἰπεῖν, ἂς τὸ εἰπῶ, ἐμὲ αὐτόν, ὅστις οὐδεὶς ἠγνόει ὅτι ἀπ' ἀρχῆς εἰς ἄμεσον συνεννόησιν διετέλουν μετὰ τοῦ δωρητοῦ περὶ τῆς δωρεᾶς του.

Τούτου μὴ γενομένου, τί ἦν τὸ ἀποτέλεσμα; Ὁ προσιὼν εἰς τὸ οἰκοδόμημα ἀπαντᾷ τὸ πρῶτον ὀγκώδεις καὶ μεγίστους κορινθιακοὺς κίονας, στενεύοντας καὶ δυσχεραίνοντας τὴν εἴσοδον εἰς τὸ πλῆθος ὃ ὑποτίθεται ὅτι θέλει συῤῥέει, καὶ ἀθετοῦντας τὴν πρώτην ῥητὴν ἐντολὴν τοῦ δωρητοῦ, τὴν δαπανηρὰ κοσμήματα ἀποκλείουσαν. Εἶτα τρεῖς πύλαι φέρουσιν εἰς εὐρὺ τετράγωνον πρόδρομον, ἔχοντα ἀνὰ δύο μεγάλους μαρμαρίνους κίονας εἰς ἑκάστην τῶν πλευρῶν του, καὶ εἰς οὐδὲν χρησιμεύοντα. Ἐκεῖθεν διὰ δύο μεγάλων κιόνων εἰσέρχεταί τις εἰς μέγαν περίστυλον ὕπαιθρον χῶρον, πᾶν τὸ κέντρον τῆς οἰκοδομῆς κατέχοντα, καὶ εἰς οὐδὲν χρησιμεύοντα. Ἐπὶ τῶν κιόνων δ' ἐπικάθηται στοὰ μαρμαρίνων Ἑρμῶν, εἰς οὐδὲν χρησιμεύουσα. Καὶ ταύτης δὲ τὰ πολυάριθμα ἀγάλματα, καὶ οἱ ὑπ' αὐτὴν καὶ ἀλλαχοῦ τῆς οἰκοδομῆς πολυτελεῖς καὶ κατάγλυφοι κίονες, τὴν ῥητὴν ἐντολὴν τοῦ δωρητοῦ παραβαίνοντες, ἐπέφερον δαπάνην κατὰ πολὺ ὑπερβᾶσαν τὴν προϋπολογισθεῖσαν, ἐν ᾧ πᾶν τὸ οἰκοδόμημα περιέχει ὀκτὼ μόνον δωμάτια, τέσσαρα μεγάλα καὶ τέσσαρα μικρά, πλὴν δύο μικροτάτων, ἑνὸς διαδρόμου, προσδιορισθέντος εἰς κυλικεῖον (καφενεῖον), ἑνὸς ἡμικυκλίου, οὗ ἀκατανόητος ἐστὶν ὁ προορισμός, διότι τὸ βλέμμα εἰς αὐτὸ δὲν ἐκτείνεται ἐπέκεινα τινῶν βημάτων ἑκάστοτε, καὶ προφανῶς ἐστὶν οὐδὲν ἕτερον ἢ παρῳδία τοῦ ἀρχικοῦ σχεδίου τοῦ Βουλανζέρου. Προσέτι ἔχει δύο ἐσωτερικὰς ὑπαίθρους αὐλάς, εἰς οὐδὲν χρησιμευούσας, καὶ εἰς δεύτερον ὄροφον τινὰ δωμάτια ταπεινά, εἰς οὐδὲν χρησιμεύοντα καὶ αὐτά, τοὐλάχιστον βεβαίως οὐχὶ εἰς ἔκθεσιν.

Τὸ οὕτως ἔχον οἰκοδόμημα τοῦτο προσερείδεται εἰς τὸν βασιλικὸν κῆπον, ὥστε ἂν ἀναγνωρισθῇ ἡ ἀνάγκη τοῦ ν' αὐξηθῇ, ἡ ἐπέκτασις αὐτοῦ κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐπιβολήν, διὰ προσθήκης νέας περιφερείας, θὰ ἦτον ἀδύνατος, ἐκτὸς ὅτι θὰ ἦτο καὶ τερατώδης κατὰ τὸ νῦν ἐκτελεσθὲν σχέδιον.

Ἂν ὡς πρόβλημα διαγωνισμοῦ ἐτίθετο σχέδιον οἰκοδομῆς παν ἄλλο ἐπιδεχομένης ἢ ἔκθεσιν, τὸ παρ' ἡμῖν ἀνεγερθὲν βεβαίως θὰ ἐστεφανοῦτο· ἐν ᾧ τὸ ὑπὸ τοῦ Βουλανζέρου διαγραφὲν ἦν τοιοῦτο, ὥστε, ἔτη τινὰ μετὰ ταῦτα, ἀπαράλλακτον ἐπενόησαν καὶ οἱ Γάλλοι ἀρχιτέκτονες διὰ τὴν ἐν Παρισίοις πρώτην αὐτῶν διεθνῆ ἔκθεσιν, τῷ 1667.

Β. Εἰς τὴν στρογγύλην φρεατοειδῆ αἴθουσαν εἰς ἣν ἐψάλησαν τὰ ἐγκαίνια τοῦ καταστήματος ἐκρέμαντο θυρεοὶ μετὰ θυρεούς, φέροντες μεγάλοις γράμμασι τὴν ἐπιγραφὴν Δ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ, καὶ ἡ αὐτὴ ἐπανελαμβάνετο ἐν τοῖς δωματίοις ἐπὶ πάντων τῶν ἐκτεθειμένων ἀντικειμένων, ἡ αὐτὴ εἰς πάντα τὰ ἔντυπα προγράμματα κτλ. Ἀλλὰ πᾶσαι αὗται αἱ ἐπιγραφαί, καὶ ἐκατονταπλάσιαι ἔτι ἂν ἦσαν, δὲν θὰ ἔπειθον οὐδένα, παραβιάζων καὶ τὰς κοινοτέρας γνώσεις τῆς ἱστορίας, νὰ ὀνομάσῃ τὴν ἄρτι λήξασαν ἔκθεσιν «τετάρτην Ὀλυμπιάδα!!!», ἐμὲ δὲ ἥκιστα πάντων, ἐκ σεβασμοῦ οὐ μόνον πρὸς τὴν ἱστορίαν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν μνήμην τοῦ Ζάππα.

Ἡ Ὀλυμπιάς, ὡς οὐδεὶς μαθητὴς Ἑλληνικοῦ σχολείου, πιστεύω, ἀγνοεῖ, ἦν ἡ *τετραετηρὶς* μεθ' ἣν ἑκάστοτε ἐτελοῦντο ἱεροὶ ἀγῶνες ἐν Ὀλυμπίᾳ, καὶ ἐγένετο ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα, ἀπὸ τοῦ 777 πρὸ Χριστοῦ, γενικῶς δεκτὴ ὡς μονὰς χρονολογική. Ὅτε ἐν τῷ ἐνθουσιασμῷ τῆς φιλογενείας του ὁ Εὐ. Ζάππας, συνέλαβε τὴν ἰδέαν, διὰ θυσίας τῆς ὅλης περιουσίας του ν' ἀναστήσῃ ἐν Ἑλλάδι τοὺς ἀρχαίους ἀγῶνας, ἐπρότεινε τότε νὰ τελῶνται αὐτοὶ κατὰ τριετίαν, ὡς ἕκαστος δύναται νὰ ἰδῇ εἰς τὴν πρώτην ἐπιστολήν του ἣν μετὰ τῶν ἄλλων κατέθηκα εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν. Τότε δ' ἐγώ, προτρέψας αὐτὸν τοὺς ἀγῶνας νὰ συνδυάσῃ μετ' ἐκθέσεων, τὸν παρεκίνησα συγχρόνως τὴν τριε-

τίαν νὰ μετατρέψῃ εἰς τετραετίαν, καὶ τὰς τετραετίας ταύτας νὰ ὀνομάσῃ *Ὀλυμπιάδας*, ἵνα χρησιμεύωσιν αὐταὶ ὡς μέτρον τῆς βιομηχανικῆς ἱστορίας καὶ ἀναπτύξεως τῆς νέας Ἑλλάδος. Ὁ Ζάππας, διὰ τοῦ διαυγοῦς πνεύματος ὃ τὸν ἐχαρακτήριζεν, ἀμέσως ἀντελήφθη τῆς προτάσεως ταύτης, τὴν ἠσπάσθη θερμῶς, καὶ παρεδέχθη τὴν ἐγκατάστασιν τῶν βιομηχανικῶν Ὀλυμπιάδων. Ἡ ἔκθεσις λοιπὸν αὕτη, τελεσθεῖσα οὐχὶ μετὰ 9, ἀλλὰ μετὰ 29 ἔτη ἀπὸ τῆς πρώτης, ἐστὶ *τετάρτη ἔκθεσις*, οὐχὶ *τετάρτη Ὀλυμπιάς*, καὶ ἄν τις εἰς τοὐναντίον θέλῃ νὰ ἐπιμείνῃ, ἢ τὰ στοιχειωδέστερα τῆς ἱστορίας ἀγνοεῖ, ἢ ἐν γνώσει θέλει νὰ ἐκθέσῃ τὴν Ἑλλάδα εἰς τὴν κοινὴν χλεύην, καὶ περιφρονῶν ν' ἀθετήσῃ τοῦ δωρητοῦ τὴν πρόθεσιν. Ἡ λήξασα ἔκθεσις δὲν ἦτο τετάρτη Ὀλυμπιάς. Δύναται ἴσως νὰ ὀνομασθῇ, ἄν θέλωμεν, *πρώτη Ὀλυμπιάς*, καὶ ἐλπίζω καὶ πέπεισμαι ὅτι οἱ μετὰ τέσσαρα ἔτη τὰ τῆς ἐκθέσεως μέλλοντες νὰ διευθετήσωσι, μὴ ἔχοντες λόγον ἵνα πράξωσι καὶ παρὰ τὴν ἱστορίαν καὶ παρὰ τοῦ Ζάππα τὴν θέλησιν θέλουσιν ὀνομάσει ἐκείνην οὐχὶ πέμπτην, ἀλλὰ δευτέραν Ὀλυμπιάδα, καὶ οὕτω θέλει ἀρχίσει ἡ τακτικὴ τῶν Ὀλυμπιάδων ἀρίθμησις.

Γ. Εἶπον, καὶ οὐδεὶς ἀγνοεῖ, ὅτι τοῦ δωρητοῦ ἡ πρόθεσις ἦν ἁπλῶς ν' ἀναστήσῃ τοὺς ἀγῶνας τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, καὶ ὅτι μόνον ἔπειτα προτραπεὶς ἐπείσθη νὰ συνδυάσῃ αὐτοὺς μετὰ βιομηχανικῆς, γεωργικῆς κτλ. ἐκθέσεως, οὕτως ὥστε αὐτὴ μὲν νὰ διαρκῇ τέσσαρας ἑβδομάδας, κατὰ δὲ τὰς τέσσαρας κυριακὰς μετὰ μεσημβρίαν νὰ τελῶνται οἱ ἀγῶνες, τὴν μὲν πρώτην οἱ γυμνικοί, ἰδίως διὰ τὸν συῤῥέοντα λαὸν ἐν ἐποχῇ ἐκθέσεως, τὴν δὲ δευτέραν κυριακὴν ἱπποδρομικοὶ ἐγχωρίων ἵππων, τὴν τρίτην μουσικός, καὶ τὴν τετάρτην δραματικός, διδασκομένου δράματός τινος ὃ ἤθελε βραβευθῆ. Ἡ ἔκθεσις διήρκεσεν ἀντὶ τεσσάρων ὀκτὼ ἑβδομάδας, ἀλλὰ μάτην ἐπεριμείναμεν κυριακὴν μετὰ κυριακήν. Ἀγῶνας οὐδενὸς εἴδους δὲν εἴδομεν, καὶ ὅμως αὕτη ἦν ἡ βάσις τῆς προσφορᾶς τοῦ Ζάππα. Ἐδυνάμεθα, ἂν δὲν μᾶς ἤρεσκε, νὰ μὴ δεχθῶμεν τὴν προσφοράν· ἀλλ' ὅτε ἅπαξ τὴν ἐδέχθημεν, ὠφείλομεν νὰ τὴν σεβασθῶμεν. Πῶς περὶ τούτων ἐκφράζεται εἰς τὴν διαθήκην του δὲν ἠξεύρω. Ἀλλ' εἶπον ἤδη τοὺς λόγους δι' οὓς αἱ ἐπιστολαί του εἰσὶν ἡ ἀκριβεστέρα ἔκφρασις τῆς θελήσεώς του.

Οἱ ἀγῶνες οὗτοι ἤθελεν, ἢ ἐδέχθη, ὁ Ζάππας νὰ τελῶνται ἐντὸς τοῦ Σταδίου, ὃ ἐπὶ τοσούτους αἰῶνας ἐφαίνετο διαμεῖναν ἀκέραιον ὡς ἵνα τοὺς περιμένῃ, καί, κατὰ τὸν προϋπολογισμὸν τοῦ αὐτοῦ Βουλανζέρου, συγκατένευσεν ὁ γενναῖος πατριώτης νὰ δαπανήσῃ διακοσίας ἄλλας χιλιάδας δραχμῶν διὰ τὴν ἐπιμαρμάρωσιν καὶ δι' ἐδῶλίων κατακάλυψιν τῶν πλευρῶν τοῦ Σταδίου, ὅπερ θ' ἀπέδιδεν εἰς τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν καὶ εἰς τὴν παγκόσμιον περιέργειαν ἓν τῶν λαμπροτάτων μνημείων τῆς ἀρχαιότητος. Ἀλλὰ τοῦτο παρωράθη καὶ ἐλησμονήθη παντάπασιν, ἀφ' οὗ μάλιστα καὶ αἱ 200,000 καὶ ἄλλαι ἔτι ποσότητες ἀπερροφήθησαν ὑπὸ τῶν Ἑρμῶν καὶ κιόνων τοῦ οὐχ ἧττον κληθέντος Ζαππείου, καὶ τοῦτο ᾠκοδομήθη, οὐχὶ ἐπὶ κορυφῆς τοῦ Σταδίου, ὡς ἐπρόκειτο, ἀλλὰ προσκεκολλημένον εἰς τὰ νῶτα τοῦ κήπου τῶν Ἀνακτόρων.

Τοὺς γυμνικοὺς ὅμως ἀγῶνας ὑπῆρξε θέαμα καὶ γύμνασμά τι ἀντικαταστῆσαν διὰ πάσης τῆς διαρκείας τῆς ἐκθέσεως... ὁ Ρωσσικὸς σιδηρόδρομος! Ὁ Ζάππας δαπανᾷ μεγαλοψύχως πᾶσάν του τὴν περιουσίαν, καλεῖ πᾶν τὸ ἔθνος καὶ τῶν ξένων τοὺς εἰς τὴν κλασικὴν ἱστορίαν καὶ φιλολογίαν τραφέντας ἵνα γίνωνται μάρτυρες τῆς μετὰ τῆς ἐλευθερίας ἀναγεννήσεως τῶν λαμπρῶν ἡμερῶν ἃς ὁ Πίνδαρος ἔψαλλε, καὶ ὡς ἵδρυμα αὐτοῦ, ἐν μέσῃ Ἑλλάδι, ὑπὸ τοὺς κίονας τοῦ Ὀλυμπίου Διός, ἔρχονται νὰ ἴδωσι κατὰ τὰς πανηγυρικὰς ἐκείνας ἡμέρας ..... τὸν Ρωσσικὸν σιδηρόδρομον! Ἴσως μὲ παρασύρει ὑπερβολὴ φρονημάτων προκατειλημμένων· ἀλλ' ὁμολογῶ ὅτι ὁσάκις προσῆλθον εἰς τὸ κατάστημα τῆς ἐκθέσεως, ἀπέφυγον καὶ ἓν μόνον βλέμμα νὰ ῥίψω εἰς τὸν Ρωσσικὸν σιδηρόδρομον, καὶ ἠσθανόμην ὡς ἂν ἠριθρίων. Ἤκουσα λεγόμενον ὅτι τοῦτο ἐγένετο πρὸς χρηματισμόν, ὡς παιδιὰ προσοδοφόρος· ἀλλὰ τότε τὸ ἐρύθημά μου θὰ ἦτο καὶ εἰς λογαριασμὸν τοῦ κ. Ζάππα, ὅστις βεβαίως, ὅτε κατέθετε τὰ ἑκατομμύριά του εἰς τὸν βωμὸν τῆς πατρίδος, δὲν ἀπέβλεπεν εἰς εἴσπραξιν τόκων αὐτῶν ἐκ Ρωσσικῶν σιδηροδρόμων. Πέπεισμαι μάλιστα ὅτι ἂν ἔζη καὶ ἠρωτᾶτο περὶ εἰσπράξεως ἐξ εἰσιτηρίων εἰς τὴν ἔκθεσιν, θ' ἀπέκρουεν ἐντόνως καὶ ταύτην, ὡς παρεξήγησιν τῶν προθέσεών του. Ὅσα ἐλευθέρως προσέφερεν ἤρκουν, ἂν ἐδαπανῶντο κατὰ τὴν πρόθεσίν του, εἰς πάσας τῆς ἐκθέσεως τὰς ἀνάγκας.

Ἀλλ' ἡ φυτεία κήπων πρὸ τοῦ καταστήματος, ἡ οἰκοδομὴ θεάτρου, ἡ αὔξησις τοῦ ἄρτι περατωθέντος οἰκοδομήματος, προκαλοῦσι δαπάνας δι' ἃς προσαπαιτεῖται καὶ δάνειον οὐχὶ ἔλαττον τοῦ ἡμίσεως ἑκατομμυρίου. Εἰμὶ βέβαιος ὅτι ὁ μακάριος ἀνὴρ θ' ἀνεστρέφετο ἐντὸς τοῦ τάφου του ἂν ἐδύνατο νὰ μάθῃ ἐκεῖ ὅτι ἐκληροδότησεν ἀνάγκην δανείου εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Τὰ πρὸ τοῦ μεγάρου τῆς ἐκθέσεως πεδία πρέπει οὐχὶ εἰς κήπους νὰ φυτευθῶσιν, ἀλλὰ νὰ διασκευασθῶσιν εἰς στάδιον διὰ τοὺς γυμνικοὺς ἀγῶνας, ἀφ' οὗ παρεωράθη καὶ ἐλησμονήθη ἡ ἐπιβολὴ τῆς εἰς αὐτοὺς χρησιμοποιήσεως τοῦ

ἀρχαίου σταδίου· διότι ὡς ἀπαράδεκτον θεωρῶ τὴν ὑπόθεσιν ὅτι καὶ κατὰ τὴν δευτέραν Ὀλυμπιάδα καὶ τὰς ἑπομένας, ὅτε τὰ πάντα θέλουσιν ἔχει καιρὸν καταλλήλως νὰ παρασκευασθῶσι, θέλει παραμεληθῆ, ἀσεβῶς πρὸς τὴν μνήμην καὶ τὴν θέλησιν τοῦ δωρητοῦ, ἡ πρώτη βάσις τῆς ὅλης αὐτοῦ ἐπιχειρήσεως.

Βεβαίως, ἂν ἄλλη ὁρισθῇ θέσις διὰ τοὺς ἀγῶνας, ἡ ἔκτασις μεταξὺ τοῦ Ὀλυμπιείου καὶ τοῦ Ζαππείου, εἰς κῆπον διατιθεμένη, ἔσται ὡραῖον κόσμημα καὶ χαριέστατος περίπατος τῶν μερῶν ἐκείνων τῆς πόλεως. Ἀλλὰ τοῦτο ἀφορᾷ τὴν πόλιν, ἀφορᾷ τὸν δῆμον· τί σχέσιν ἔχει πρὸς τὴν βιομηχανικὴν ἔκθεσιν, εἰς ἣν, κατὰ τὸ γνήσιον σχέδιον, καὶ αὐτὰ τὰ κηπουρικὰ καὶ γεωργικὰ προϊόντα ἔχουσιν ὡρισμένην τὴν θέσιν των μεταξὺ τῶν ἀκτινοειδῶν στοῶν; Ὁ Ζάππας οὐδέποτε ἀπῄτησε μεγάλους δημοσίους κήπους περὶ τὴν ἔκθεσίν του, ἣν ἤθελεν ἀπηλλαγμένην περιττῶν καὶ πομπωδῶν κοσμημάτων.

Ἀλλὰ τὸ Θέατρον! Θέατρον πῶς; Θέατρον διατί; Πότε ὁ Εὐαγγέλης Ζάππας εἶπεν ὅτι θέλει νὰ διαθέσῃ τὰ χρήματά του ὑπὲρ οἰκοδομῆς θεάτρου; Τὸ μόνον ὃ ἐδέχθη ὅτε τοὺς ἀγῶνάς του ἐξέτεινεν εἰς βιομηχανικὴν ἔκθεσιν, ἦν ὅτι κατὰ τὴν ἑσπέραν τῆς τελευταίας ἐκ τῶν τεσσάρων κυριακῶν τῆς ἐκθέσεως θὰ ἐδιδάσκετο ἓν νέον ἑλληνικὸν δρᾶμα, ὃ θὰ εἶχε νικήσει ἐν διαγωνισμῷ. Μίαν λοιπὸν ἑσπέραν ἀνὰ πᾶσαν τετραετίαν θὰ ἐδιδάσκετο ἓν δρᾶμα κατ' ἐντολήν του. Καὶ διὰ τοῦτο θὰ πρέπῃ νὰ κτισθῇ ἰδιαίτερον θέατρον! καὶ νὰ κτισθῇ ἐκ τῆς κληροδοτηθείσης περιουσίας του, ἢ ἐκ δανείου εἰς βάρος αὐτῆς!

Εἶπον ἀνωτέρω ὁλογράφως τὸ ὄνομα τοῦ κ. Εὐαγγέλου Ζάππα, διότι οὐχὶ εἰς ἐκεῖνον, ἀλλ' εἰς τὸν ἐξάδελφόν του, Κον Κωνσταντῖνον, περὶ οὗ εἶχον πληροφορηθῆ ὅτι ἐνεφορεῖτο ὑπ' οὐχ ἧττον γενναίου πατριωτισμοῦ ἢ ὁ ἀποθανὼν συγγενής του, εἶχον γράψει πρὸ πολλῶν ἐτῶν, προτρέπων αὐτὸν ν' ἀγοράσῃ τὰ ἐν ἐρειπίῳ κείμενα θεμέλια τοῦ θεάτρου, ἃ ἠγόρασεν ὁ κ. Συγγρός, νὰ οἰκοδομήσῃ ἐπ' αὐτοῦ ἐθνικὸν θέατρον μετὰ παραρτημάτων προσοδοφόρων, καὶ μετὰ τούτων, καὶ προσθέτου προικοδοτήσεως, ν' ἀφιερώσῃ αὐτὸ εἰς τὸ ἔθνος.

Ὁ Κος Ζάππας δὲν ἀπέκρουσε τὴν γνώμην ταύτην τὸ πρῶτον· ἀλλὰ μετὰ ταῦτα ἀλλαχόθεν εἰς ἄλλα φιλογενῆ ἔργα προτραπείς, ὡς τὴν ἵδρυσιν τοῦ μεγάλου παρθεναγωγείου ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀπέστη αὐτῆς. Ἀγνοῶ ἂν σήμερον ἐπανέκαμψεν εἰς αὐτήν, καὶ ἂν ἐκ πρωτοβουλίας του καὶ ἐξ ἰδίων κεφαλαίων πρόκειται νὰ οἰκοδομηθῇ τὸ περὶ οὗ γίνεται λόγος θέατρον. Καὶ ποῦ μὲν θέλει κτισθῇ, ἂν παρὰ τῇ ἐκθέσει ἢ ἀλλαχοῦ, ἀδιάφορον, πλὴν ὅτι ἂν ἐθνικὸν τὸ Θέατρον, πρέπει νὰ κεῖται εἰς μέρος τῆς πόλεως κεντρικόν. Ὡς καθεὶς δὲ γινώσκει, τὸ ἐθνικὸν θέατρον, μὴ ὂν ἐκ τῶν σανιδοκτίστων παραπηγμάτων ἐκείνων, ἐφ' ὧν παίζονται μελοδραμάτια καὶ ἄσημοι μικραὶ κωμῳδίαι «τοῖς παιδίοις ἵν' ᾖ γέλως,» ἀλλ' ὑψηλὸν ἔχον σκοπόν, τὸν τοῦ πλουτισμοῦ τῆς ἐθνικῆς φιλολογίας, καὶ τῆς τοῦ ἔθνους διανοητικῆς ἀναπτύξεως, ἀπαιτεῖται νὰ κτισθῇ ἀξιοπρεπῶς, μετ' εὐρυχώρων διαστάσεων, μετὰ πλουσίας διασκευῆς, οἵα πρέπει τῇ τραγῳδίᾳ καὶ τῇ ὑψηλῇ κωμῳδίᾳ· ὥστε ἐπειδὴ ὁ Κος Κωνστ. Ζάππας, ἂν προτίθηται νὰ οἰκοδομήσῃ θέατρον ἰδίᾳ δαπάνῃ, βεβαίως τοιοῦτο προτίθεται, δι' αὐτὸ δ' οὐχὶ μόνον μέρος τοῦ προκειμένου δανείου τῶν 500,000 δραχμῶν, ἀλλ' οὐδ' ὅλον τὸ δάνειον, οὐδ' ἴσως αὐτοῦ ἀνώτερον δὲν ἤθελεν ἐξαρκέσει. Δὲν ἐννοῶ ἂν καὶ πῶς ὁ κ. Ζάππας συνέλαβε τὴν ἰδέαν διὰ δανείου νὰ κτίσῃ τὸ θέατρόν του. Ἂν δὲ δὲν κτίζηται ὑπ' ἐκείνου, ἀλλ' ἐκ τῶν χρημάτων τοῦ Εὐαγγέλη Ζάππα, τοῦτο ἔτι ὀλιγώτερον ἐννοῶ, διότι τοιαύτη οὐδέποτε ἦν τοῦ Εὐαγγέλη ἡ ἐντολή.

Ὡς δὲ πρὸς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν εὔρυνσιν τοῦ Ζαππείου, εἰς ἣν πρόκειται μέρος τοῦ δανείου νὰ χρησιμεύσῃ, αὐτὸ μὲν ὡς ἔχει τὸ κατάστημα νομίζομεν ἐντελῶς ἀδύνατον νὰ εὐρυνθῇ, χωρὶς νὰ γίνῃ ἔτι τερατωδέστερον· ἂν δὲ προστεθῶσιν ἀνεξάρτητα αὐτοῦ παραρτήματα, ἓν μόνον εὐχόμεθα, νὰ μὴ τῷ ὁμοιάζωσιν.

Ἤδη ἐν τούτοις ἐκλείσθη, καὶ ἡ χρῆσις του ἔλειξεν. Εἰς τί θέλει χρησιμεύσει ἐπὶ τέσσαρα ὅλα ἔτη, μέχρι τῆς *Δευτέρας* Ὀλυμπιάδος, κατὰ τὸ 1892; Ἐρωτῶμεν νῦν διὰ νὰ μὴ ἔχωμεν νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τοῦτο ὅτε δὲν θὰ εἶναι ἴσως καιρός, καὶ ἵνα μὴ ἔχωμεν ἐπὶ τῆς συνειδήσεως ὅτι γνωρίζοντες πῶς ἐσκέπτετο περὶ τούτου ὁ δωρητής, δὲν τὸ κατεστήσαμεν γνωστὸν ὅτε ἔπρεπεν.

Ἡ πρόθεσις λοιπὸν τοῦ Εὐαγγέλη Ζάππα ἦν, ἀπὸ ἐκθέσεως εἰς ἔκθεσιν τὸ Ὀλυμπιακὸν κατάστημα, δι' ἀναγκαίων ἐσωτερικῶν μεταρρυθμίσεων, οἷον ξυλίνων διαιρέσεων, κτλ., νὰ μετατρέπηται εἰς διάφορα ἐργοστάσια, ἐν οἷς οἱ μᾶλλον διακεκριμένοι τῶν ἐκθετῶν νὰ μανθάνωσι, παρὰ διδασκάλων ἐξ Εὐρώπης μετακαλουμένων, εἴτι τοῖς ἐλλείπει πρὸς τελειοποίησιν τῶν τεχνῶν ἃς ἐπαγγέλονται. Ἡ γνώμη του αὕτη, ἢ ἡ εἰς τὴν τοιαύτην γνώμην συναίνεσίς του, οὐδόλως ἀμφιβάλλω ὅτι εὑρίσκεται ἐκπεφρασμένη ἐν ταῖς προμνημονευθείσαις ἐπιστολαῖς. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἐκεῖ δὲν εὑρίσκετο, καὶ ἂν ὑπελαμβάνετο ὡς πρότασις νέα, τὸ κατ' ἐμὲ οὐδόλως θὰ ἐδίσταζον νὰ τὴν ὑποστηρίξω ὡς ὀρθὴν καὶ χρήσιμον, διότι οὕτω βαθμηδόν, εὐκό-

λως καὶ ὀλιγοδαπάνως θὰ ἐτελειοποιεῖτο ἡ ἐγχώριος βιομηχανία.

Ἰδὼν φερ' εἰπεῖν χειρόκτια εἰς τὴν ἔκθεσιν, ἠρώτησα διατὶ αὐτὰ δὲν πωλοῦνται εὐθυνώτερον καὶ δὲν προτιμῶνται ἐν τῇ καταναλώσει τῶν ξένων, ἐφ' ὧν μεγάλα τέλη βαρύνουσι, καὶ διατὶ μεταξὺ αὐτῶν δὲν βλέπω καὶ μέλανα, ὧν ἐστὶ κοινοτάτη ἡ χρῆσις, καὶ λευκά, τὰ τοσοῦτον ἐπιζήτητα διὰ τὰς συναναστροφάς, καὶ ἔμαθον ὅτι τούτου αἰτία ἦν ἡ ἐν Ἑλλάδι ἀπειρία περὶ τὴν ἐντελῆ τῶν δερμάτων κατεργασίαν, εἰσαγομένων ἕνεκα τούτου ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐπὶ βαρείᾳ καὶ τούτων φορολογίᾳ. Καὶ τῷ ὄντι ἐν πάσῃ τῇ ἐκθέσει εἶδον ὀλίγα τινὰ μόνον δέρματα εἰς μίαν γωνίαν κρεμάμενα. Ἂν λοιπὸν μετὰ τὴν λῆξιν τῆς ἐκθέσεως ἔμπειρος βιομήχανος, μετακληθεὶς ἐξ Εὐρώπης, δείξῃ εἰς τοὺς ἐκλεκτοτέρους τῶν ἡμετέρων βυρσοδεψῶν τί τοῖς ἐλλείπει πρὸς τελειοποίησιν τῆς ἐργασίας αὐτῶν, ἡ διδασκαλία του ἔσεται βραχυτάτη, διότι θὰ διδάσκῃ ἐμπειροτέχνας, καὶ ἡ Ἑλλὰς δὲν θὰ φορολογῆται ὑπὸ τῆς ἀλλοδαπῆς διὰ τὰ δέρματα, ἀφ' οὗ παράγει αὐτὰ ἐντὸς τῆς χώρας, καὶ διὰ τὰ διάφορα ἐξ αὐτῶν κατασκευάσματα, δι' ἃ, καθ' ὅσον ὑπάρχει ἀνάγκη, δύνανται ἐπίσης νὰ μετακαλῶνται ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς διδάσκαλοι καὶ δι' αὐτῶν τὴν τελειοποίησιν.

Ἑκάστη τέχνη, εἰς γεγυμνασμένους διδασκομένη, ὀλίγους μῆνας μόνον θὰ ἀπαιτῇ, καὶ ἐν τῷ καταστήματι δύνανται συγχρόνως πολλαὶ νὰ διδάσκωνται ἀναλόγως τῶν ὑφισταμένων πόρων.

Οὕτω φρονῶ, συμφώνως πρὸς τὸν μακαρίτην Ζάππαν, ὅτι τὸ κατάστημα τῆς ἐκθέσεως, καὶ ὅταν ἔκθεσις δὲν ὑπάρχῃ, δύναται ν' ἀναδειχθῇ χρησιμώτατον κέντρον τῆς ὑλικῆς ἀναπτύξεως τῆς Ἑλλάδος.

Α. Ρ. Ραγκαβης*

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

Ἡ ἐν τῇ στοργῇ ἐμπιστοσύνη ὁμοιάζει τὴν ἀπειρον γαλήνην ὡραίας ἀνεφέλου ἡμέρας.

*

Συμβουλὴ κακῶς γενομένη δεκτὴ ἀνορύττει χάσμα μεταξὺ τοῦ δίδοντος καὶ ἐκείνου πρὸς ὃν ἀπευθύνεται.

*

Μεγάλη λύπη παρέχει πολύτιμον ἀνεξαρτησίαν ἀποσπῶσα ἡμᾶς ἀπὸ παντός.

*

Εἶνε εὐγενεῖς ψυχαὶ ἐκεῖναι ἐν αἷς καὶ μόνη ἡ ἀγάπη λογίζεται ὡς εὐτυχία.

*

Μὴ κατηγορεῖτε ἐπὶ ὑπερηφανείᾳ τοὺς εἰλικρινεῖς ἐκείνους οἵτινες ἐκδηλοῦσιν ἐλευθέρως τὴν χαρὰν καὶ τὴν ἐκπληξιν ἣν παρέσχεν εἰς αὐτοὺς ἀπροσδόκητος ἐπιτυχία.

ΧΑΡΑΛΔΟΣ

Ο ΗΓΕΜΩΝ ΤΩΝ ΒΑΡΙΑΓΩΝ

Βυζαντινὸν ἱστόρημα.

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Ἐπίσης ἀξιομνημόνευτα ὑπῆρξαν τὰ ἐν τῇ κάτω Ἰταλίᾳ τῶν Νορμαννῶν κατορθώματα, καὶ σπουδαιοτάτη ἡ ἔμμεσος αὐτῶν ἐπήρεια ἐπὶ τῶν τυχῶν τοῦ ἡμετέρου γένους, καθ' ὅσον οἱ ἐπιδρομεῖς οὗτοι ἐγένοντο οἱ ἀληθεῖς αὐτουργοὶ τῆς ἀπὸ πολλοῦ παρασκευαζομένης ῥήξεως μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως, ἥτις προϊόντος τοῦ χρόνου, ἐπήγαγε τὴν ὁλοσχερῆ χείρωσιν τῆς τε Βυζαντινῆς ἐκκλησίας καὶ αὐτῆς τῆς βασιλείας.

Τὰ πρῶτα Νορμαννικὰ στίφη ἐπεφάνησαν ἐν Ἀπουλίᾳ περὶ τὸ ἔτος 1016, καὶ δὴ χάριν προσκυνήσεως ἐν τῷ ὄρει Γαργάνῳ, φημιζομένῳ διὰ τὰ ἐκεῖ διαπραττόμενα ὑπὸ τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ θαύματα. Ἀλλ' εἰς τοὺς προσκυνητὰς τούτους ἐδόθη προσεχῶς πολὺ εὐρύτερον ἐνεργείας στάδιον, ὡς ἐκ τῆς ἑξῆς ἀφορμῆς. Ἀκμάζοντος ἔτι τοῦ ὑπὸ τὸν Βασίλειον Β'. μακροῦ Βουλγαρικοῦ πολέμου, ἐξεῤῥάγη κατὰ τὸ 1009 ἐν τῇ κάτω Ἰταλίᾳ στάσις ὑπό τινα πρόκριτον τῆς Βάριος, ὀνόματι Μέλ. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἀνεδείχθη οὗτος νικηφόρος, ἀλλὰ τὸ 1011 κατετροπώθη ὑπὸ τοῦ Κατεπάνω Βασιλείου Ἀργυροῦ, καὶ τῆς Βάριος ἁλωθείσης, πόλις ἐσώθη διὰ φυγῆς. Πνέων δ' ἐπὶ τούτῳ τὰ μένεα, ὅτε μετὰ πενταετίαν συνήντησε τοὺς προειρημένους προσκυνητάς, εὐχερῶς προσέλαβεν αὐτοὺς ὡς συμμάχους κατὰ τῶν Βυζαντινῶν, ὑποσχεθεὶς ὡς ἀμοιβὴν τὰς καλλίστας τῆς χώρας γαίας. Πράγματι δὲ οἱ ἐν λόγῳ Νορμαννοί, ἀπελθόντες εἰς τὰ ἴδια, συνέλεξαν πολυάριθμα τυχοδιωκτικὰ στίφη, καὶ μετ' αὐτῶν ἐπανακάμψαντες, ἐνέβαλον εἰς Ἀπουλίαν κατὰ τὸ 1018, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Μέλ. Καὶ πάλιν ὅμως ὁ στασιαστὴς οὗτος καίπερ κατ' ἀρχὰς εὐδοκιμήσας, κατετροπώθη ὑπὸ τοῦ γεννάιου Κατεπάνω Βουλιανοῦ, σπεύσαντος ἐκ Κωνσταντινουπόλεως τῇ διαταγῇ τοῦ Βασιλείου. Ἀλλ' οὐδόλως ἐπὶ τούτῳ ἀπογνούς, ἐπέτυχε νέον σύμμαχον τὸν Αὐτοκράτορα τῆς Γερμανίας Ἐρρῖκον Β'., τὸν διάδοχον τοῦ Ὄθωνος Γ'. Καὶ ὁ μὲν Βουλιανὸς τελεσφόρως ἠμύνθη κατὰ τοῦ νέου τούτου πολεμίου, ἀλλ' ἡ κατάστασις διαρκῶς ἐδεινοῦτο, καίτοι θανόντος ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ τοῦ Μέλ, καθ' ὅσον οἱ μὲν ἐγχώριοι ἐστασίαζον πάντοτε, οἱ Σαρακηνοί, ἐκ Σικελίας ὁρμώμενοι, ἐπεχείρουν ἐπιδρομὰς ὀλεθρίας, ὁ Γερμανὸς Αὐτοκράτωρ πεισμόνως ἐκ βορρᾶ ἐπετίθετο, ὁ Ποντίφηξ τῆς Ῥώμης κακεντρεχῶς ἐῤῥαδιούργει, καὶ οἱ Νορμαννοί, ἀπαύστως συῤῥέοντες καὶ πάντας τοὺς διαμαχομένους ἐναλλὰξ

ὑπηρετοῦντες, παρεσκεύαζον τὸν ἴδιον θρίαμβον. Οὐδ' ἀνεβλήθη οὗτος ἐπὶ πολύ, διότι ἤδη κατὰ τὸ 1027 ἵδρυσαν ἰδίαν ἐν Ἀβέρσῳ Κομητείαν ὑπὸ τὸν Ῥαινοῦλφον.

Ἐκ τοῦ πυρῆνος τούτου ἀνεπτύχθη τάχιστα δένδρον ἀμφιλαφές, καὶ ἤδη κατὰ τὸ 1057 ὁ περιώνυμος Ῥοβέρτος ὁ Γυσκάρδος, ἢ Πανοῦργος, ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τοῦ τότε Πάπα Λέοντος τοῦ Θ'. ὡς δούξ τῆς τε Καλαβρίας, τῆς Ἀπουλίας καὶ αὐτῆς ἔτι τῆς ὑπὸ τῶν Ἀράβων κατεχομένης Σικελίας. Γνωστὸν δὲ ὅτι, ἅμα κυριαρχήσας τῆς κάτω Ἰταλίας ὁ πολυμήχανος ἐκεῖνος ἀνήρ, ἔῤῥιψε βάσκανον βλέμμα ἐπὶ τοῦ ἐντεῦθεν τοῦ Ἀδρίου Βυζαντινοῦ Κράτους. Τὰ μεταγενέστερα γεγονότα ὑπερβαίνουσι τὸ πλαίσιον τοῦ παρόντος διηγήματος, ἀλλὰ πάντες ἐνθυμοῦνται τὴν κατὰ τοῦ Δυῤῥαχίου κραταιὰν τοῦ Γυσκάρδου ἔφοδον, τὴν ἐῤῥωμένην ἄμυναν τοῦ Ἀλεξίου Κομνηνοῦ, τὴν μετ' ὀλίγον ἐπελθοῦσαν πρώτην σταυροφορίαν, τὸν πόλεμον, ὃν ὁ υἱὸς τοῦ Γυσκάρδου Βοημοῦνδος προδοτικῶς ἐκήρυξε κατὰ τοῦ ἡμετέρου Αὐτοκράτορος, τὰ μυθικὰ τοῦ Ταγκρέδου, ἀνεψιοῦ ἐξ ἀδελφῆς τοῦ Βοημούνδου, ἀνδραγαθήματα, ἅτινα ὕμνησεν ὁ Τάσσος, καὶ τὰς ἐπιλοίπους τῶν Νορμαννῶν τούτων μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους σχέσεις, αἵτινες ἐκλείσαν μὲν τοὺς Κομνηνούς, ἀλλὰ καὶ παρεσκεύασαν τὴν οἰκτρὰν τῶν Ἀγγέλων δυναστείαν. Ἡ Ἀλεξιὰς τῆς Ἄννης Κομνηνῆς, τῆς μουσοτραφοῦς ταύτης τοῦ Ἀλεξίου θυγατρός, λεπτομερῶς ἀφηγεῖται τὰ ἐν λόγῳ γεγονότα, καὶ ἀπέμεινεν ἓν τῶν τιμαλφεστέρων φιλολογικῶν κειμηλίων τοῦ Μεσαίωνος.

Ἐν δὲ τῇ Ῥωσίᾳ ἐπεφάνησαν οἱ Νορμαννοὶ κατὰ τὸ 860, ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν Βαριάγοι ἢ Βαραγγηνοί, τῆς ἐπαρχίας Νοβγορὼδ ἀποδεχθείσης τὴν ἡγεμονείαν ἑνὸς τῶν μεγιστάνων αὐτῶν, τοῦ Ῥουρίκου. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀπετέλεσαν οἱ Βαριάγοι τὴν ὑπερφίαλον σωματοφυλακὴν τῶν Ῥώσων Ἡγεμόνων, καὶ ἀργότερον τῶν Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων.

Ἀλλ' ἐπανέλθωμεν πρὸς βορρᾶν, ὅπου ἔτι θαυμασιώτερα ἐπετέλεσεν ὁ παράδοξος οὗτος λαός. Εἴδομεν ἤδη ὅτι ἡ Ἰσλανδία κατελήφθη ὑπὸ τῶν Νορμαννῶν περὶ τὰ μέσα τοῦ 9ου αἰῶνος. Οἱ πρῶτοι ἀνακαλύψαντες τὴν μεγαλόνησον ἐκείνην, τὴν σπουδαιοτέραν ἐν Εὐρώπῃ μετὰ τὴν Ἀγγλίαν, ὑπῆρξαν Ἰρλανδοί τινες μοναχοί, οἵτινες κατὰ τὸ 795 ὑπερβάντες τὰς Φαρόας νήσους καὶ πρὸς βορρᾶν χωρήσαντες ἀπήντησαν τὰς ἐρήμους Ἰσλανδικὰς ἀκτάς, καὶ παρέμειναν ἐπ' αὐτῶν· ἀλλ' οὐδόλως πλέον μετὰ τῆς Εὐρώπης συνεκοινώνησαν, διὸ καὶ ἡ ἀνακάλυψις ἀπέμεινεν ἄγνωστος. Κατὰ δὲ τὸ 874 κατέπλευσαν ἐπὶ τῆς νήσου οἱ Νορμαννοὶ ὑπὸ τὸν Βίκιγκα Ναδδόδον, καὶ πρὸ αὐτῶν διώξαντες τοὺς ἀπογόνους τῶν μοναχῶν, ἵδρυσαν μόνιμον ἀποικίαν ἐν Ῥεϊκιάναις, τῇ καὶ νῦν ἔτι πρωτευούσῃ. Ἐπελθόντων δὲ ἀργότερον τῶν φευγόντων τὰς καταπιέσεις Χαράλδου τοῦ Ἀβροκόμου, θαυμασίως ἐξήνθησεν ἡ ἐν λόγῳ ἀποικία, ἥτις ἠσπάσθη κατὰ τὸ ἔτος 1000 τὸν χριστιανισμόν, καὶ ἀνεπτύχθη ἐν Ἰσλανδίᾳ περιώνυμος φιλολογικὴ Σχολή, εἰς ἣν ὀφείλομεν, σὺν πολλοῖς ἄλλοις, καὶ τὴν ἔκδοσιν τῆς ἀρχαιοτέρας τῶν δύο Ἐδδῶν.

Κατὰ δὲ τὸ 870 ἐξόριστοί τινες ἐξ Ἰσλανδίας ὑπὸ τὸν Γυνθιόρνον καὶ ἀργότερον ἐν ἔτει 983 ὑπὸ Ἐρῖκον τὸν Ἐρυθρόν, ἀνεκάλυψαν τὴν Γροιλανδίαν, τοσοῦτον δὲ ταχέως ἐπηκολούθησεν ἡ εἰσροὴ νέων ἀποίκων, ὥστε περὶ τὸ ἔτος 1000 ὑπῆρχον ἤδη διακόσιαι ἐπὶ τῆς ἀγνώστου ἐκείνης χώρας ἐγκαταστάσεις. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ὁ Βιάρνης, ἐκ Γροιλανδίας πλέων, εἶδεν ἐνώπιον αὐτοῦ γῆν ἑτέραν, ὑπὸ ἀπεράντων κεκαλυμμένην δασῶν, καὶ κατὰ τὸ ἐπιὸν ἔτος ὁ Λεῖφος, ὁ τοῦ Ἐρίκου υἱός, ἀπεβιβάσθη ἐπὶ τῆς γῆς ἐκείνης, ἣν ἀπεκάλεσε Βινλανδίαν, ἤτοι χώραν τοῦ οἴνου, ὡς ἐκ τοῦ πλήθους τῶν ἐπὶ τῶν δένδρων ἀνερπόντων ἀγρίων κλημάτων.

Ἦν δὲ ἡ Βιλανδία αὕτη οὐδὲν ἕτερον ἢ ἡ Ἀρκτῴα Ἀμερική, μεταξὺ τοῦ ἁγίου Λαυρεντίου καὶ τοῦ Οὐδσωνος. Ὁ Λεῖφος ἐκ τοῦ Λαβραδόρ, ὅπου τὸ πρῶτον κατέπλευσεν, ἐχώρησε πρὸς νότον καὶ πάλιν ἐπανέκαμψεν· ἀλλ' ἐξ ἀργότερον ἔτη ὁ Νορμαννὸς ἔμπορος Θορρῖνος Καρσέφνης ἵδρυσε τὴν πρώτην ἐπὶ τῆς νέας γῆς ἀποικίαν, ἣν ἐν τούτοις ταχέως κατέστρεψαν οἱ γηγενεῖς, Σκραιλίγγεροι καλούμενοι, καὶ πιθανῶς Ἐσκιμῶοι. Ταύτην ὅμως ἐπηκολούθησαν ἕτεροι, καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 12ου αἰῶνος ὁ ἱεράρχης Ἐρῖκος τῆς Γροιλανδίας ἐσχημάτισεν ἐν Βινλανδίᾳ ἰδίαν ἐπισκοπήν. Σὺν καιρῷ δὲ οἱ ἄποικοι οὗτοι κατῆλθον πρὸς νότον μέχρι τῶν δύο Καρολινῶν, ἤτοι σχεδὸν μέχρι τοῦ Μεξικανικοῦ κόλπου, ὀνομάσαντες τὴν χώραν ἐκείνην Χβιτραμανελάνδην. Ἀλλὰ κατὰ τὸ 14ον αἰῶνα ἐξέλιπε πᾶν ἴχνος τῶν ἐν λόγῳ ἀποικιῶν, καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν ἐπὶ τῆς Γροιλανδίας, συνεπείᾳ βεβαίως τῶν πρὸς τοὺς ἰθαγενεῖς ἀπαύστων ἀγώνων καὶ τῆς πανώλους, οὕτως ὥστε ὁ Κολόμβος, ἐπισκεφθεὶς τὴν Ἰσλανδίαν κατὰ τὸ 1477, οὐδὲν πλέον ἤκουσε περὶ τοῦ ὑπερωκεανείου ἐκείνου κόσμου, ὃν μετ' ὀλίγον αὐτὸς καὶ αὖθις ἀνεκάλυψεν. Οὐχ' ἧττον γεγονὸς ἀναμφίλεκτον, καίτοι ἥκιστα γνωστόν, τυγχάνει ὅτι, πέντε ὅλους πρὸ τοῦ Κολόμβου αἰῶνας, πᾶσα ἡ ἀκτὴ τῆς Βορείας Ἀμερικῆς ἐξηρευνήθη καὶ ἀπῳκίσθη ὑπὸ τῶν Νορμαννῶν. Καὶ σήμερον δὲ ἀκόμη ἀνευρίσκονται πολυάριθμοι λίθοι φέροντες ἀρχαίας Ῥουνικὰς ἐπιγραφάς, μέχρις αὐτῶν τῶν νοτιωτέρων τῆς Ὁμοσπονδίας πολιτειῶν.

Β.'

Ἡ βραχυτάτη αὕτη σκιαγραφία τῆς ἀρχαίας τῶν Νορμαννῶν ἱστορίας, ὡς καὶ τῆς σχετικῆς πρὸς αὐτοὺς καταστάσεως τῆς Εὐρώπης περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἑνδεκάτου αἰῶνος, ἦν ἀπαραίτητος πρὸς κατάληψιν τῶν ἐν τῷ παρόντι διηγήματι ἀναπτυχθησομένων γεγονότων.

Ὁ Ἰάρλος Σιγοῦρδος, ἡγεμὼν τῶν Στιγγαρίγων, καὶ ἀπόγονος Χαράλδου τοῦ Ἀβροκόμου, ἦν ἀνὴρ ἐπιφανὴς μεταξὺ τῶν Νορμαννῶν. Ἀπὸ τῆς νεανικῆς αὐτοῦ ἡλικίας ζηλώσας τῶν Βικίγκων τ' ἀνδραγαθήματα, καὶ καταρτίσας στολίσκον ἐκ συμπάσης αὐτοῦ τῆς πατριᾶς, ἀπέβη τάχιστα περιθρύλλητος διά τε τὸ παράτολμον καὶ τὴν ἐπιτυχίαν πασῶν αὐτοῦ τῶν ἐπιχειρήσεων. Εἰς τὴν ἁπλῆν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ μνείαν ἔτρεμον οἱ κάτοικοι, οὐ μόνον τῶν ἐγγυτέρων Ἀγγλικῶν καὶ Γερμανικῶν παραλίων, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν ἀπωτέρων χωρῶν, καθ' ὅσον ὁ Σιγοῦρδος ἦν ἐκ τῶν μέχρι τοῦ Αἰγαίου ἀφιχθέντων, καὶ τὰς Ἑλληνικὰς νήσους δῃωσάντων. Διὸ καὶ οὐδόλως ἄπορον ὅτι τὰ ποικίλα τοῦ ἀνδρὸς ἄθλα, ἀπὸ στόματος εἰς στόμα φερόμενα, περιεβλήθησαν ἑνωρὶς μυθώδη τινὰ χροιάν.

Οὕτω, φέρ' εἰπεῖν, ἐλέγετο περὶ τοῦ πλοίου αὐτοῦ, τῆς Ἑλλίδας, ναυπηγηθείσης ἐν σχήματι μελανοῦ δράκοντος, ὅτι ὑπήκουεν εἰς τὴν φωνήν, καὶ ἵπτατο, τοῦ ἀνέμου ταχυτέρα, ἄνευ ἀνθρωπίνης χειραγωγίας. Οὐδ' ἐφαίνετο τοῦτο παράδοξον εἰς τοὺς γνωρίζοντας τὴν προέλευσιν τοῦ θαυμασίου σκάφους, ἣν οἱ ἀρχαῖοι τοῦ Σιγούρδου ὁπαδοὶ ἀφηγοῦντο τοῖς νεωτέροις κατὰ τὰς μακρὰς ὥρας τῆς νυκτερινῆς φυλακῆς. Ἐξέλεγον δὲ πρὸς τοῦτο τὰς νύκτας ἰδίως ἐκείνας, καθ' ἃς αἱ ὠχραὶ τῆς Σελήνης ἀκτῖνες, ἐπὶ τῶν μορμυριζόντων κυμάτων ἀντανακλώμεναι, περιέβαλλον δι' ὑπερφυσικῆς τινος αἴγλης τὴν ὑπνώττουσαν φύσιν.

Ἀλλὰ δεῦτε ἀναμιχθῶμεν καὶ ἡμεῖς εἰς τὸν ὅμιλον τῶν ἀκροωμένων. Ὁ στολίσκος εὕρηται προσωρμισμένος παρὰ τὰς Φαρόας νήσους. Ὑπερμεγέθη κρυστάλλινα ὄρη περιβάλλουσι πανταχόθεν τὸν κολπίσκον, εἰς ὃν κατέφυγε. Τὸν οὐρανὸν καταυγάζει πρὸς δυσμὰς ἑξαίσιον βόρειον σέλας, ὅπερ διὰ μυρίων πυρίνων γλωσσῶν ἀπαύστως λείχει καὶ ἀναφλέγει τὸ μελανὸν στερέωμα· εἰς δὲ τὰς μαρμαρυγὰς τοῦ ὑπερφυσικοῦ ἐκείνου φωτὸς σπινθηροβολοῦσιν οἱ πάγοι ὡσεὶ περιβληθέντες ἰδανικὴν πορφύραν, δι' ἀδαμάντων καὶ σαπφείρων πεποικιλμένην. Τὸ πλήρωμα τοῦ σκαφιδίου, ἀποβιβασθὲν ἐπὶ τῆς ἀκτῆς, ἤναψε μεγάλην πυράν, ἥτις, ἁμιλλωμένη πρὸς τὸ οὐράνιον σέλας, βάφει δι' αἱματηρῶν ἐκλάμψεων τῆς πορφύρας ταύτης τὰ κράσπεδα. Παρὰ τὴν πυρὰν δ' ἐπὶ δέρματος λευκοῦ λύκου κάθηται ὁ γέρων ναύκληρος Βέλης, καὶ πέριξ οἱ λοιποὶ μαχηταί, ἀπλήστως τῶν λόγων αὐτοῦ ἀκροώμενοι.

—Μίαν ἡμέραν, ἔλεγεν ὁ Βέλης, ἐπιστρέφοντες μετὰ τοῦ Βίκιγκος ἔκ τινος ἐπιδρομῆς, ἐπλέομεν παρὰ τὴν ἀκτήν. Αἴφνης ὁρῶμεν ἄνδρα ἐπὶ διαῤῥέοντος σκαφιδίου καθήμενον καὶ ἀμερίμνως βαυκαλιζόμενον, ὡσεὶ ἔπαιζε μετὰ τοῦ ἀφροῦ τῶν κυμάτων. Ὑπεράνθρωπον εἶχε τὸ ἀνάστημα καὶ τὴν μορφὴν εὐγενῆ καὶ φαιδράν, ἀλλὰ παραδόξως εὐμετάβλητον, ὡς ἡ θάλασσα ἡ γελῶσα ὑπὸ τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου. Ἐπὶ τῶν ὤμων ἔφερε μανδύαν κυανοῦν, συνεχόμενον ὑπὸ ζώνης διὰ κοραλλίων καὶ μαργάρων πεποικιλμένης. Ὁ μακρὸς αὐτοῦ πώγων ἦν λευκὸς ὡς ὁ ἀῤῥὼς ἐν ὥρᾳ θυέλλης, καὶ ἡ κυμαινομένη κόμη χρώματος πρασίνου. Ὁ Βίκιγξ ἔσπευσε πρὸς βοήθειαν τοῦ ναυαγοῦ, παρέλαβεν αὐτὸν κατ' οἶκον ἐθέρμανε τὰ πεπηγότα μέλη, καὶ ποικίλως αὐτὸν ἐθεράπευσεν· ἀλλ' ὅτε προσήνεγκε στρωμνὴν διὰ τὸν ὕπνον, ὁ ξένος ἀνεκάγχασε καὶ εἶπεν. «Οὔριος πνέει ὁ ἄνεμος καὶ λέμβον ἔχω σιδηρότευκτον· πρὸ τῆς πρωΐας, μετὰ τοῦ κλύδωνος ἱπτάμενος, ἔσομαι εἰς χιλίων λευγῶν ἀπόστασιν. Σοὶ εὐγνωμονῶ διὰ τὴν ἀγαθὴν πρόθεσιν, ἥτις ἀπαιτεῖ ἀντάξιον φιλοδώρημα, ἀλλ' οἱ θησαυροί μου κεῖνται εἰς τὸν βυθὸν τῆς θαλάσσης· οὐχ' ἧττον αὔριον ἐπισκέφθητι τὴν παραλίαν.» Εἶπε καὶ ἀπῆλθε.

—Καὶ τίς ἦν ὁ ξένος οὗτος; ἠρώτησεν εἷς τῶν παρισταμένων.

—Μὴ διακόπτης, ἐφώνησαν οἱ ἄλλοι.

—Τὴν ἐπαύριον, ἐξηκολούθησεν ὁ Βέλης, ὁ Βίκιγξ ἔβαινε κατὰ τὸ σύνηθες παρὰ τὴν ἀκτήν, καὶ τὸ βλέμμα ἐπλάνα ἐπὶ τοῦ ἀτέρμονος πόντου, μελετῶν νέους περιπύστους ἄθλους, ὅτε παρετήρησεν αἴφνης εἰσπλέον εἰς τὸν κόλπον παράδοξον σκάφος. Εἶχε τοῦ δράκοντος τὸ σχῆμα, καὶ ὥρμα ὡς ὁ ἀλίπλαγκτος ἀετὸς ὁ καταδιώκων τὸ θῦμα. Οὐδεὶς ἐπ' αὐτοῦ ἐπιβάτης, οὐδεὶς παρὰ τὸν οἴακα, καὶ ὅμως θαυμασίως πηδαλιουχούμενον, παρέκαμπτε καὶ σκοπέλους καὶ σύρτεις. Τέλος προσωρμίσθη, τὰ ἱστία συνεστάλησαν, ἡ ἄγκυρα κατέπεσε, καὶ ἡ τρόπις βαθέως εἰς τὴν ἄμμον ἐτάφη· ἀλλ' ἐν τούτοις οὐδεὶς ἐφαίνετο. Ὁ Βίκιγξ ἐθεώρει κατάπληκτος, ὅτε ὁ ῥόθος τῶν κυμάτων ἤρξατο ᾄδων·

«Τὸν δράκοντα σοὶ ἔπεμψεν ὁ Αἴγηρ τῆς θαλάσσης
ἀντὶ τῆς φιλοξένου σου ἐπιμελείας πάσης.»

—Ὁ Αἴγηρ, ὁ τοῦ πόντου Θεός, ἀνέκραξε ξανθοπλόκαμος νεανίας.

—Αὐτὸς ἐκεῖνος, ὑπέλαβεν ὁ Βέλης, ὁ πατὴρ τῶν κυμάτων καὶ τῆς Ῥάνας σύζυγος. Ἦν δὲ βασιλικὸν ὄντως τὸ δῶρον. Αἱ δρύϊνοι δοκοὶ ἦσαν συνηρμοσμέναι διὰ προσβλαστήσεως, οὐχὶ διὰ συγκολλήσεως. Κατὰ τὴν πρῷραν συνεσπειροῦτο ὕδρου βλοσυρὰ κεφαλή, διανοίγουσα πυρίπνουν φάρυγγα, καὶ ἡ πρύμνη, τὴν οὐρὰν τοῦ τέρατος ἀποτελοῦσα, ἐμάστιζε διὰ τῶν σιδηρῶν αὐτῆς σπονδύλων τὴν χρυσοπράσινον τοῦ σκάφους γαστέρα.

Ψίθυρος θαυμασμοῦ διέτρεξε τὸν ὅμιλον, καὶ ὁ Βέλης, ἐμψυχούμενος ὑπὸ τῆς ἐπιδοκιμασίας ταύτης, ἐξηκολούθησε.

—Τὰ ἱστία, ἐλαφρὰ ὡς νέφη, ἀνεπτύσσοντο αὐτομάτως, καὶ τότε ἡ ναῦς ἐπέτα πρὸ τοῦ βορρᾶ ταχυτέρα τῆς ἀλκυόνος· ὅτε δὲ πάλιν ἐπλήρουν τὸ σκάφος ἀτρόμητοι ὁπλῖται, ἐνόμιζες ὅτι ὀρᾷς ἀπόρθητον φρούριον, ἢ Μέγαρον Βασιλέως.

—Καὶ αὕτη, παρετήρησε δειλῶς εἷς τῶν νεωτέρων, ἦν ἡ Ἑλλίδα, ἡ πρὸ ἡμῶν ἐκεῖ προσδεδεμένη;

—Βεβαίως, ἀντεῖπεν αὐστηρῶς ὁ Βέλης. Ἤδη ἐφησυχάζει καὶ παρίσταται ὡς σύνηθες πλοῖον εἰς τὰ ὅμματα ὑμῶν τῶν παιδίων, ἀλλ' οἱ παλαίμαχοι γνωρίζουσι τί λέγουσιν. Ἀναμείνατε κρίσιμον ναυμαχίαν, καὶ τότε βλέπομεν.

Πολλοὶ τῶν πρεσβυτέρων, ὧν ἐπιτηδείως διεθρύπτετο οὕτως ἡ φιλοτιμία, ἐπεκρότησαν προσνεύοντες.

—Ὁ Βέλης ἔχει δίκαιον, ὑπέλαβεν ἀληθὴς παρ' αὐτὸν γίγας. Καθ' ἣν νύκτα κατεποντίσαμεν τὰ δέκα πλοῖα τῶν Ἄγγλων, ὁ φάρυγξ τῆς Ἑλλίδας ἔκαιεν ὡς κάμινος.

—Καὶ παρὰ τὴν Λισσαβῶνα, προσέθηκεν ἕτερος, ὅτε συνεπλάκημεν πρὸς τοὺς Ἄραβας, διὰ τῆς οὐρᾶς κατεβύθισε δύο ἐχθρικὰ σκάφη. Ἤμην εἰς τὸ παρακείμενον πλοῖον, καὶ ἤκουσα τὸν θόρυβον.

Ἡ τελευταία αὕτη μαρτυρία ἐφάνη πειστική, διὸ καὶ ἠκολούθησε σιγή, μαρτυροῦσα περὶ τῆς κοινῆς συγκινήσεως. Ἀλλὰ τέλος ἠγέρθη ἀνὴρ μιξοπόλιος, ἄλλος Τρίτων τὴν ὄψιν, ὅστις ἐφαίνετο πρὸς τὸν ναύκληρον ἀμιλλώμενος διὰ τὴν ἐπὶ τῶν συντρόφων ἐπῆρσιν, καὶ εἶπε·

—Βεβαίως οὐδὲν ὑπάρχει καθ' ἅπαν τὸ μέτωπον τῆς Χεῖμοκρίγκλας[1] πλοῖον ἀνώτερον τῆς Ἑλλίδας, ἀλλὰ καὶ τῆς Ἀγγουρβάδελ, τῆς φοβερᾶς τοῦ Βίκιγκος σπάθης, τίς γνωρίζει ὁμοίαν;

—Ἐκληρονόμησεν αὐτὴν παρὰ τῶν προγόνων, παρετήρησέ τις.

—Ὀρθῶς λέγεις, ὑπέλαβεν ὁ Τρίτων. Ἐχαλκεύθη ἐν τῇ ἀπωτάτῃ Ἀνατολῇ ὑπὸ τῶν ἐκεῖ βιούντων νάννων, καὶ παρ' αὐτῶν ἐκλήθη τῆς ἀστραπῆς ἀδελφή. Βιόρνης ὁ Κυανόδους ἐκόμισεν αὐτὴν ἐκεῖθεν, καὶ τοῦτον φονεύσας ὁ πάππος τοῦ Βίκιγκος Βίφελλος, κατέκτησεν αὐτήν.

—Ἤμην βρέφος ὅτε μετεκάλεσαν αὐτὸν οἱ θεοὶ Ἄζοι, διέκοψαν ὁ ναύκληρος, ἀλλ' εἶδον ἔτι τὸν ἥρωα.

—Κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, ἐξηκολούθησεν ὁ Τρίτων ἐβασίλευε τῶν Ὀρκάδων ὑπέργηρως Ἄναξ, ἔχων κόρην μονογενῆ καὶ περικαλλεστέραν τῆς πρώτης γυναικὸς Ἔμβλας[2]. Φαντάσθητε δὲ τὴν ἀπελπισίαν τοῦ τε Βασιλέως καὶ τοῦ λαοῦ, ὅτε τοῦ παρακειμένου δάσους ἐξῆλθε τερατόμορφος γίγας, προκαλῶν τοὺς ἀρίστους τῶν μαχητῶν καὶ διεκδικῶν ὡς γέρας τὸ στέμμα καὶ τὴν βασιλόπαιδα. Οὐδεὶς ἐδέχετο τὸν ἀγῶνα, διότι τὸ κρανίον τοῦ γίγαντος ἦν σκληρότερον τοῦ χάλυβος, ὅτε μαθὼν τὰ συμβαίνοντα κατέπλευσεν ὁ Βίφελλος μόλις δεκαπεντάκις ἰδὼν τὴν τῆξιν τῶν πάγων.

—Καὶ ὁ γίγας ἐδέχθη τοιοῦτον ἀντίπαλον; ἠρώτησέ τις.

—Προσῆλθεν ὑβρίζων καὶ σκώπτων, ἀλλὰ τάχέως μετέβαλε γλῶσσαν. Ἡ σύγκρουσις ὑπῆρξε μανιώδης ὅσον καὶ βραχεῖα· εἰς κτύπος τῆς Ἀγγουρβάδελ διέσχισε μέχρι τῶν ὤτων τοῦ τέρατος τὸ κρανίον, καὶ ὁ Βίφελλος ἐνυμφεύθη τὴν κρινόλευκον βασιλίδα.

—Πολλάκις εὑρέθην παρὰ τὸν Βίκιγκα, διέκοψεν ὁ ναύκληρος, καθ' ἣν στιγμὴν ἀνέσυρε τὴν σπάθην. Μαρμαίρει ὡς ἀστραπή, καὶ τὰ πέριξ καταυγάζει ὡς τὸ βόρειον σέλας.

—Τὴν λεπίδα κοσμοῦσι παράδοξοι ῥοῦνοι, προσέθηκέ τις, εἰς τὴν γλῶσσαν τῆς χώρας, ὅπου ἀνοίγονται τοῦ Φοίβου αἱ πύλαι, καὶ ὅθεν ἦλθον οἱ Ἄζοι.

—Λησμονεῖς τὸ θαυμασιώτερον, ὑπέλαβε καὶ αὖθις ὁ ναύκληρος. Διαρκούσης τῆς εἰρήνης, οἱ ῥοῦνοι μόλις διακρίνονται, ἀλλ' ἅμα ἡ θέα τοῦ πολέμου Χίλδουρ ἁπλώσῃ πρὸς τὴν γῆν τὰς αἱματηρὰς αὐτῆς πτέρυγας, ἀναπέμπουσι φλόγας, ὡς οἱ ἔξαλλοι ὀφθαλμοὶ τοῦ δράκοντος Νιδχώγρ.

—Ἡ Χίλδουρ, ἠρώτησεν ἐρυθροπώγων τις ναύτης, μία ἐκ τῶν Βαλκύρων;

—Ναί, μία ἐκ τῶν φοβερῶν ἐκείνων παρθένων, ἃς πέμπει ὁ μέγας Ὀδὶν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, ὅπως ἐκλέξωσι τοὺς εἰς θάνατον ὡρισμένους.

—Εὐτυχεῖς, ὑπέλαβεν ὁ ναύκληρος, οἱ διὰ τοῦ δόρατος θνήσκοντες· οὗτοι μόνοι συγκαταλέγονται μετὰ τῶν Εἰγγερίων, τῶν ἀθανάτων ἡρώων τῆς Βαλχάλας. Καὶ ταλαίπωροι, τριταλαίπωροι, οἱ ἀναμένοντες τὸν ἀχύρινον θάνατον· οὗτοι ἀπέρχονται εἰς τὴν ἀπαισίαν Ναστράνδην, τὴν χώραν τῶν πτωμάτων, ἐφ' ἧς ἄρχει ἡ φρικώδης Χέλα. Τὴν μορφὴν ἔχει αὕτη ἀγρίαν καὶ πελιδνήν· τὸ Μέγαρον αὐτῆς καλεῖται ὄλεθρος,

1 Χεῖμοκρίγκλα ἡ ὑδρόγειος σφαῖρα, καὶ μέτωπον αὐτῆς ὁ βορρᾶς.

2 Ἔμβλα ἡ πρωτόπλαστος γυνή, καὶ Ἄσκερ ὁ πρωτόπλαστος ἀνήρ.

ἡ τράπεζα λιμός, ἡ μάχαιρα βουλημία, καὶ ἡ κοίτη φθορά[1].

(Ἕπεται συνέχεια)

ΠΩΣ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΝΔΥΩΜΕΘΑ

Ἐλαχίστους ἀπασχολεῖ τὸ ζήτημα τῶν ἐνδυμάτων, ὡς πρὸς τὸν τρόπον καθ' ὃν ταῦτα μᾶς προφυλάττουσι κατὰ τοῦ ψύχους, καὶ ἐπιδρῶσιν ἐπὶ τῶν λειτουργιῶν τοῦ δέρματος. Ἐπὶ τοῦ πεδίου τούτου ἀντὶ τῆς γνώσεως συναντᾶτε συνήθως τὴν πρόληψιν. Οὕτω κατὰ γενικὸν κανόνα εἰς τὴν οὐσίαν τοῦ ὑφάσματος ἀποδίδεται σημασία μεγαλειτέρα τοῦ πρέποντος. Ἀλλ' ἡ ὕλη ἐξ ἧς τὸ ὕφασμα κατεσκευάσθη δὲν ἐπενεργεῖ ἢ ὅλως ἐπουσιωδῶς ἐπὶ τῆς θερμάνσεως, καὶ μόνον ὁ τρόπος τῆς κατασκευῆς, ἡ παρασκευή, τὸ εἶδος τοῦ ὑφάσματος ἐπενεργοῦσιν ἐπ' αὐτῆς. Ἐλαφρὸν ἀλλὰ δικτυωτὸν φόρεμα μᾶς θερμαίνει καλλίτερον ἀπὸ φόρεμα χονδρὸν καὶ βαρύ. Διότι τὸ ἔνδυμα, οἱονδήποτε καὶ ἂν εἶνε τὸ εἶδος τοῦ ὑφάσματος ἀφίνει τὸ σῶμα νὰ ψυχρανθῇ ταχέως, ἂν μεταξὺ τῶν δικτύων αὐτοῦ δὲν περιέχηται ὡρισμένος ὄγκος ἀέρος. Ἀδρὸν ἔνδυμα, μὴ συγκρατοῦν τὸν ἀέρα, δὲν συγκρατεῖ οὐδὲ τὴν θερμότητα τοῦ σώματος καὶ εἶνε ὡς νὰ μὴ ὑπάρχῃ. Τὸ ἀληθινόν μας ἔνδυμα, καὶ ἂς μὴ ἀπατώμεθα, σύγκειται, ἁπλούστατα, ἐξ ἀέρος.

Τὸ ὕφασμα, ὁποιονδήποτε ὕφασμα, ὡς μόνον προορισμὸν ἔχει τὸ νὰ συγκρατῇ περὶ τὸ σῶμα ἀέρινον ἐπικάλυμμα· ἀπαραίτητος ἰδιότης, ἐξ ἧς ἐξαρτᾶται πᾶσα ἡ ἀξία αὐτοῦ. Τὸ ὕφασμα ἀνάγκη νὰ διατηρῇ ἀκαταπαύστως πέριξ τοῦ δέρματος θερμὸν στρῶμα ἀέρος. Τὸ σῶμά μας εἶνε θερμαντικὴ ἑστία. Ὡς εἰς τὸ οἴκημα ἐν ᾧ καίει θερμάστρα, διὰ νὰ διατηρήσωμεν σταθερὰν τὴν θερμοκρασίαν, κλείομεν τὰ παράθυρα καὶ ἐμποδίζομεν τὴν ταχεῖαν ἀνανέωσιν τοῦ ἀέρος, οὕτω συμβαίνει καὶ εἰς τὸ ἔνδυμα.

Εἰς προγενεστέρους χρόνους σοφοί τινες ἄνδρες καὶ τελευταῖον ὁ Geigel, ὁ Schuster ἐν Γερμανίᾳ, προέβησαν εἰς πειράματα διὰ νὰ ἴδωσιν ἂν πράγματι τὰ ὑφάσματα ἐμποδίζωσι τὴν ἀπώλειαν τῆς θερμότητος. Τὰ ἐν λόγῳ πειράματα ὑπόκεινται εἰς ἀμφισβήτησιν. Ἐν τούτοις ἐκ πάντων συμφώνως ἐξάγεται ὅτι τὰ ὑφάσματα ὀλίγην θερμαντικὴν δύναμιν ἔχουσιν. Οὕτω μεταλλικὸς κύλινδρος καταλλήλως διηυθετημένος καὶ πλήρης ὕδατος ἔχοντος ὡρισμένον βαθμὸν θερμοκρασίας, ἀποβάλλει 10 βαθμοὺς εἰς διάστημα τεσσαράκοντα λεπτῶν· καλυπτόμενος δὲ διὰ λινοῦ πανίου ἀποβάλλει, κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, 9 βαθμοὺς καὶ 80· ὑπὸ βαμβακερὸν ὕφασμα ἀποβάλλει 9 καὶ 55, καὶ καλυπτόμενος διὰ φλανέλλας, 8 καὶ 33. Οἱ ἀριθμοὶ ἐλάχιστα διαφέρουσι καὶ δεικνύουσιν ἀρκούντως πόσον ὀλίγην ἐπίδρασιν ἐξασκεῖ ἡ φύσις τοῦ ὑφάσματος ἐπὶ τῆς ἐλαττώσεως τοῦ θερμογόνου.

Ἐν τούτοις, καθ' ἃ κοινῶς ἀναγνωρίζεται, ὁ καλλίτερος ἀγωγὸς τῆς θερμότητος εἶνε τὸ λινὸν ὕφασμα, μετὰ τοῦτο δ' ἀκολουθοῦσι κατὰ σειρὰν τὸ βαμβακερόν, τὸ μάλλινον, καὶ τέλος τὸ μετάξινον ὕφασμα (τὸ ἐξ ἀκατεργάστου μετάξης), ὅπερ προφανῶς ἀφίνει δυσκολώτερον τῶν ἄλλων νὰ διέλθῃ ἡ θερμότης, ἤτοι πεντάκις ὀλιγώτερον τοῦ λίνου καὶ δύο φορὰς καὶ ἡμίσειαν ὀλιγώτερον τοῦ ἐρίου. Μολαταῦτα πάντα τὰ ἀνωτέρω εἴδη τῶν ὑφασμάτων ἔχουσιν ἀρκούντως ἐπαισθητὴν τὴν ἀγωγὸν ἰδιότητα τῆς θερμότητος, ἐνῷ τοῦ ἀέρος ἡ ἀγωγὸς δύναμις εἶναι περίπου ἑκατοντάκις κατωτέρα τῶν περιβαλλόντων ἡμᾶς ὑφασμάτων· ὥστε πράγματι, ὁ ἀὴρ εἶνε ὁ ἐνδύων ἡμᾶς. Καθ' ἃ διὰ πειραμάτων ἀπέδειξεν ὁ Schuster, εἰσάγοντες ἀέρα μεταξὺ θερμοῦ τοίχου καὶ ὑφάσματος, βλέπομεν ὅτι ἡ ἀπόψυξις ἐν ὡρισμένῳ διαστήματι χρόνου εἶνε κατὰ 30 ἕως 35 % κατωτέρα τοῦ βαθμοῦ εἰς ὃν εὑρίσκετο πρὶν εἰσαχθῇ ὁ ἀήρ. Ἀκόμη καὶ ἡ πρακτικὴ παρατήρησις ἀπὸ πολλοῦ χρόνου ἀπέδειξε τὴν ἐν λόγῳ ἐπενέργειαν τοῦ ἀέρος. Ὁ κοιτωνίτης μας θερμαίνει πρὶν *κατακαθήσῃ* ἡ ἔσωθεν αὐτοῦ *βάτα* ἐκ τῆς πολλῆς χρήσεως· καὶ ἡ βάτα δὲν εἶνε ἢ «ἀποθήκη ἀέρος·» Καινουργὲς γελέκον ἐκ φλανέλλας εἶνε θερμότερον τοῦ παλαιοῦ. Τὰ ἐξωτερικὰ ἐνδύματα, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ ἀμέσως ἐφαπτόμενα τοῦ δέρματος, πολὺ συντελοῦσιν ἀναμφιβόλως εἰς τὴν παρακώλυσιν τῆς ἀπωλείας τοῦ θερμαντικοῦ, ἀλλ' ἡ ἀποτελεσματικότης των ὑπολείπεται κατὰ πολὺ τῆς τῶν ἐσωτερικῶν ἐνδυμάτων, τῶν ἀμέσως ἐφαπτομένων τοῦ σώματος. Πρὸς ταῦτα πρέπει νὰ στρέφηται πᾶσα ἡ προσοχή. Τὸ φόρεμα ὅπερ πρῶτον ἐνδυόμεθα ἀνάγκη νὰ διατηρῇ ἀμετάβλητον ἐπαρκὲς στρῶμα ἀέρος· δὲν πρέπει οὔτε νὰ κυμαίνηται, οὔτε νὰ ἐφαρμόζηται ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ δέρματος, ἀλλὰ νὰ καταλείπῃ τὸν ἀρκοῦντα χῶρον διὰ τὸν ἀέρα. Τὸ ἀέρινον τοῦτο στρῶμα ὄχι μόνον ἐμποδίζει τὴν ταχεῖαν ἐξάντλησιν τοῦ θερμογόνου, ἀλλὰ καὶ περιβάλλει τὸ σῶμα διὰ σταθερᾶς θερμοκρασίας, σχηματίζον θερμὸν περικάλυμμα, διότι ὁ ἀὴρ δὲν θερμαίνεται μόνον ἐκ συναφείας, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς διαπνοῆς τῶν πόρων τοῦ δέρματος. Τὸ πρῶτον ἔνδυμα μᾶς περικλείει ἐν ἀτμοσφαίρᾳ τοσούτῳ μᾶλλον θερμῇ, καθ' ὅσον ἄνωθεν πολλαπλασιάζονται τὰ ἐπιτιθέμενα στρώματα ἀέρος. Ὥστε, καθ' ἃ δεικνύει ἡ πεῖρα, εἶνε προτιμότερον νὰ φέρωμεν πολλὰ ἐλαφρὰ ἐνδύματα ἢ νὰ περιβαλλώμεθα χονδρὰ καὶ βαρέα σουρτοῦκα. Πάντες γινώσκουσιν ὅτι διπλᾶ ἐλαφρὰ φορέματα, διπλᾶ γελέκα, διπλὰ ὑποκάμισα μᾶς διατηροῦσιν ἐξαιρέτως θερμούς. Καὶ πάλιν μὴ λησμονῶμεν ὅτι δὲν παρακωλύουσι τὴν ἀπόψυξιν τὰ ἐνδύματα, ἀλλὰ τὰ παρεντιθέμενα στρώματα ἀέρος.

Ποσάκις παριστάμεθα εἰς συζητήσεις περὶ τοῦ ἂν πρέπῃ νὰ φορῶμεν φλανέλλαν, περὶ τοῦ ἐπιβλαβοῦς ἢ μὴ τοῦ ἐνδύματος τούτου. Καὶ τώρα μὲν ἀκούομεν: «Πρὸ πάντων σᾶς συνιστῶ νὰ ἀφήσετε τὴν κακὴν αὐτὴν συνήθειαν τῆς φλανέλλας.» Τώρα δέ: «Πάσχετε ἀπὸ ῥευματισμούς; ἡ αἰτία εἶνε ὅτι δὲν φορεῖτε φλανέλλαν.» Καὶ πόσαι φιλονεικίαι, καὶ πόσαι γνῶμαι! Ἄλλοι κηρύσσονται ὑπὲρ τῶν μεταξίνων γελέκων, ἄλλοι ὑπὲρ τῶν δερματίνων, ἄλλοι ὑπὲρ τῶν μαλλίνων. Τὸ βέβαιον εἶνε τὸ ζήτημα δὲν δύναται νὰ κανονισθῇ ἐκ τῶν προτέρων, ἐξαρτώμενον ἐκ τοῦ εἴδους τῶν ἀνθρώπων καὶ τῆς διαίτης αὐτῶν, ἐκ τῆς ἡλικίας, καὶ τῆς καταστάσεως τῆς ὑγείας των.

Ἀνθρώπων τινῶν, ἰδίως τῶν ἀρθριτικῶν, τὸ δέρμα εἶνε τόσον εὐαίσθητον, ὥστε τὸ ἐλάχιστον ῥεῦμα ἀέρος, ταχυτέρα πως ἐξάτμισις τοῦ ἱδρῶτος, ἐρεθίζουσι τὸ δέρμα καὶ προκαλοῦσι κατάρρους. Γνωρίζομεν ἰατρόν, ὅστις ἐν ὥρᾳ θέρους αἰσθάνεται ῥευματισμοὺς εἰς τὰς χεῖράς του, ὅταν λησμονῇ νὰ φορέσῃ τὰ χειρόκτιά του.

Πᾶσα ἐφίδρωσις, ἔντονος κάπως, καθίσταται κινδυνώδης εἰς τοὺς ἀδυνάτους. Ἡ κυκλοφορία τοῦ ἀέρος ἐπιταχύνουσα τὴν ἐξάτμισιν τοῦ ἱδρῶτος, ἐπιφέρει ψῦχος καὶ προκαλεῖ ἀσθενείας. Ἀπαραίτητον εἶνε νὰ ἀπαλλάσσηται τὸ δέρμα τοῦ ἱδρῶτος, ἐφ' ὅσον οὗτος παράγεται. Τὰ ἐκ φλανέλλας γελέκα ὑποδεικνύονται ὡς τὰ μόνα κατάλληλα εἰς τοὺς βλαπτομένους ἐκ τῆς ἐλαχίστης ἀποψύξεως. Διπλοῦν σκοπὸν ἐκτελεῖ ἡ φλανέλλα. Πρῶτον προφυλάττει τὸ σῶμα ἀπὸ τὰς ἀποτόμους ἐναλλαγὰς τῆς θερμοκρασίας, καθείργουσα τὸν ἀέρα ἐν τῷ τριχωτῷ αὐτῆς δικτύῳ· δεύτερον, ἀπορροφᾷ τὸν ἱδρῶτα καὶ ἀπαλλάττει ἐξ αὐτοῦ τὴν ἐπιδερμίδα. Ἀλλὰ καὶ τρίτην, πολυτιμοτάτην ἰδιότητα, ἐνέχει· τὸ νερὸν ἐξ οὗ ἐμποτίζεται δὲν ἀφίνει νὰ ἐξατμισθῇ εἰμὴ βραδύτατα, ἰδιότης τὴν ὁποίαν μόνον ἡ φλανέλλα κατέχει εἰς ὕψιστον βαθμόν. Ὅθεν ἂν ἐπέτρεπε τὴν ταχεῖαν ἐξάτμισιν τοῦ ὑγροῦ, θὰ ἐπροξένει ψῦχος, καὶ θὰ ἐπέφερεν ἀποτέλεσμα ἀκριβῶς ἐναντίον τοῦ προορισμοῦ της. Ὅθεν ἡ φλανέλλα μᾶς προασπίζει ἀπὸ τοῦ κινδύνου τῆς ἀποτόμου ἀποψύξεως, ὁσάκις εἶνε ζωηρὰ ἡ ἐφίδρωσις.

Ὑπολείπεται νὰ εἴπωμεν ἂν εἶνε ἀξία ἐνθαρρύνσεως ἡ συνήθεια τῶν ἐκ μετάξης ἢ ἐκ φλανέλλας ὑπενδυμάτων. Ὅσα περισσότερα μέτρα λαμβάνομεν ἐναντίον τοῦ ψύχους, ἐπὶ τοσοῦτον εἴμεθα ὑποκείμενοι εἰς τὰ κρυολογήματα. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον συνηθίζουσιν εἰς τὴν ἀντοχὴν τοῦ ψύχους οἱ ὑγιῶς ἔχοντες καὶ εὔρωστοι τὴν κρᾶσιν. Ἡ χρῆσις τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος γελέκων φέρει εἰς ἀποτέλεσμα ἀντίθετον τοῦ ἐπιδιωκομένου. Συνειθίζει τὸ σῶμα εἰς τὴν θερμὴν ἀτμόσφαιραν, καὶ εἰς τὴν ἐλαχίστην μεταβολὴν θερμοκρασίας ἐπέρχονται συνάγχαι καὶ κρυολογήματα. Οἱ φέροντες φλανέλλαν καταδικάζονται νὰ φέρωσιν αὐτὴν διὰ βίου. Ὅθεν ὀρθὸν εἶνε νὰ συμβουλεύωμεν τοὺς ὑγιεῖς νὰ ἀπέχωσι ταύτης ὅσον δύνανται. Συνειθίζοντες τὸ σῶμα νὰ ἀντιδρᾷ κατὰ τοῦ κακοῦ, ἄνευ τεχνικῶν μέσων, ἐξασφαλίζομεν αὐτὸ ἐκ τοῦ κινδύνου τοῦ κακοῦ. Οἱ ὀρεινοί, οἱ μεταφέροντες βαρύτατα φορτία εἰς σημαντικώτατα ὕψη, σπανίως ὑπόκεινται εἰς κρυολογήματα· καὶ ὅμως πάντοτε πλέουσιν εἰς τὸν ἱδρῶτα, καὶ τὸ σῶμά των εἶνε ἐκτεθειμένον ἐλευθέρως εἰς τὸν ἀέρα· ἀλλὰ πάντες φέρουσι μαζύ των πρὸς ἀλλαγὴν ὑποκάμισα, καὶ μετὰ διάστημα ὡρισμένον, ἔστω καὶ δύο ὡρῶν, φροντίζουσι κατὰ πρῶτον νὰ ἀπαλλαγῶσι τοῦ *μουσκευμένου* ἀπὸ τὸν ἱδρῶτα ὑποκαμίσου. Τὸ δέρμα συνειθίζει νὰ ἀντέχῃ εἰς τὸ ψῦχος, ἀμβλύνεται ἡ εὐαισθησία του, καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐξ ἑαυτοῦ ἀπαλλάσσεται τοῦ κινδύνου τῶν ἀσθενειῶν.

Ὅθεν ἂς ἀφήσωμεν τὴν χρῆσιν τῶν μαλλίνων ὑφασμάτων εἰς τοὺς ἔχοντας ἀπόλυτον ἀνάγκην αὐτῶν, εἰς τοὺς στηθικούς, εἰς τοὺς ἀρθριτικούς εἰς τοὺς πάσχοντας ἐκ ποδάγρας, ἐκ νευραλγιῶν, ἐκ χρονίων ἐντερικῶν παθήσεων καὶ κατάρρων, εἰς τοὺς ἀναβάτας τῶν Ἄλπεων, εἰς τοὺς ταξειδιώτας καὶ ἐκτεθειμένους εἰς πᾶσαν μεταβολὴν καιροῦ, εἰς τοὺς γέροντας, καὶ τέλος εἰς ἐκείνους, τῶν ὁποίων ἡ θερμαντικὴ δύναμις ἀπώλεσε τὴν ἔντασιν αὐτῆς. Ἂς μεταχειριζώμεθα τὸ μαλλίον, ἀλλὰ ἐν μέτρῳ καὶ περιεσκεμμένως.

ΡΩΣΣΙΚΟΣ ΜΥΘΟΣ

Ἕνας ποντικὸς ἐζοῦσε μέσα 'ς ἕνα κελλάρι. Τὸ πάτωμα εἶχε μιὰ μικρὴ τρύπα καὶ ἀπ' 'κεῖ ἔβγαινε καὶ βοσκοῦσε. Ὁ ποντικὸς καλοπερνοῦσε· μὰ ἐπειδὴ καὶ ἦταν φαντασμένος, ἤθελε νὰ τὸ δείξῃ καὶ 'ς ἄλλους ποντικοὺς γιὰ νὰ σκάσουν. Ἐρροκάνισε τὸ λοιπὸν μὲ τὰ δόντιά του τὴν τρύπα, τὴ μεγάλωσε καὶ κάλεσε καὶ ἄλλους φίλους νὰ τραπέζι. Ὅταν ἦρθαν οἱ προσκαλεσμένοι ὅλοι ἡ πόρτα ἦτον σφαλιστή. Ὁ νοικοκύρης εἶδε τὴν μεγάλη τρύπα 'ς τὰ σανίδια, 'πῆρ' ἕνα κάρβουνο καὶ τὴν ἔφραξε.

(1) Οἱ Βικιγκες ἐφρόνουν ὅτι οἱ ἀναιμάκτως θνήσκοντες τὸν λεγόμενον Strohtod, ἤτοι θάνατον ἐπὶ τῶν ἀχύρων, ἀπεκλείοντο τῆς Βαλχάλας καὶ μετέβαινον εἰς τὰ καταχθόνια τῆς Χέλας, ἢ θεᾶς τοῦ θανάτου, βασίλεια. Εἰς τὴν Βαλχάλαν κατετάσσοντο μεταξὺ τῶν einherier, ἢ ἡρώων, μόνοι οἱ τὸ αἷμα αὐτῶν χέοντες, ὅπερ ἐκαλεῖτο Geirsodd, ἤτοι θάνατος διὰ τοῦ δόρατος. Διὰ τοῦτο οἱ γέροντες, οἱ ἐκ τῶν μαχῶν διασωθέντες ἤνοιγον θνήσκοντες τὰς φλέβας αὐτῶν.

Η ΦΛΟΓΕΡΑ ΤΟΥ

ΔΙΗΓΗΜΑ

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Ἡ Σμάλτω περιέφερε τὸ βλέμμα πέριξ, ἐφ' ὅλων τούτων, ῥεμβῶδες καὶ ἡσύχον. Εἶτα κατέβη τὸν δρομίσκον πρὸς τοὺς ἀγρούς, κρατοῦσα μακρὸν κάλαμον ἀνὰ χεῖρας, διὰ τοῦ ὁποίου περιώριζε τὰ γαλιὰ νὰ μὴ διασπείρωνται καὶ διὰ φωνῆς σιγηλῆς καὶ διαυγοῦς ἀνακράζουσα εἰς ἦχον τραγουδιοῦ:

— Πίκιο, πίκιο, τὸ γαλί, γαλί, γαλιό!.... πίκιο, πίκιο, τὸ γαλί, γαλί, γαλιό!...

Τὰ γαλιὰ ἐπορεύοντο βάδην ἐμπρός, κυμαρωτὰ καμαρωτά, προτείνοντα τὸ στῆθος καὶ ἀνατείνοντα τὴν κεφαλήν, ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἐκυμαίνετο τὸ λειρίον κατακόκκινον, ὡς δράγματα κερασίων. Προεπορεύοντο ὀλίγα, σχηματίζοντα γωνίαν ἐμπρὸς εἰς ἕνα, ὡσεὶ ἐπὶ κεφαλῆς, εἵποντο ἄλλα εἰς τὰ πλάγια τοῦ δρόμου, βαμφίζοντα ἐδῶ κ' ἐκεῖ τὰς θαμνώδεις ὀνακάνθας καὶ τοὺς αὔλακας, ἄλλα ἐπλατάγουν τὰ πτερά των καὶ ἐκυνηγοῦντο αἴφνης ἄνευ αἰτίας καὶ ἄλλα, ἵπταντο μετὰ θορύβου ἄνω τῆς κεφαλῆς τῶν λοιπῶν, ἐρχόμενα ἐκ τῶν ὄπισθεν πρὸς τὰ πρόσω καὶ τ'ἀνάπαλιν. Ὅλα δὲ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν, παρακινούμενα ὑπὸ τῆς φωνῆς τῆς γυναικός, ἀπήντων δι' ἑνὸς γλουγλουκισμοῦ, διατόρου καὶ παρατεταμένου.

Οὕτω ἡ Σμάλτω μετὰ τῶν γαλίων, ἔφθασε μετ' ὀλίγον εἰς τὸν ἀγρόν της. Ἦτο δὲ οὗτος θερισμένος ὅλος, κεκαλυμμένος ἐκ χρυσιζούσης καὶ στιλπνῆς καλαμιᾶς, μέσω τῆς ὁποίας ἀνέκυπτον κάπου μαρασμώδη τινά, πρασινίζοντα φυτά· πέριξ, εἰς τὰς ἄκρας ἢ ἐπὶ τῆς τάφρου καὶ εἰς τοὺς αὔλακας, ὠρθοῦντο ἀκόμη στάχεις τινές, διαφυγόντες τὸ δρέπανον τῶν θεριστῶν καὶ ἐκίνουν τὰς ἀπεξηραμένας κεφαλάς των, εἰς τὸ ἐλαφρὸν φύσημα τοῦ ἀνέμου. Εἷς τ' ἀριστερά, μικρὸς δρομίσκος, λευκοκίτρινος ἕνεκα τοῦ πεπατημένου χόρτου, ὑπὸ τοῦ ὁποίου ἐκαλύπτετο, ἐχώριζε τὸν ἀγρὸν πρὸς ἄλλον παρακείμενον, εἰς τοῦ ὁποίου τὸ μέσον ὠρθοῦτο σκιὰς ἀγροτικὴ καὶ ὑπὸ θαμνώδεις ἀρροξυλιὰς ἤχουν, ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν, κωδωνισμοὶ ποιμνίου.

Ἡ Σμάλτω μόλις ἔφθασεν ἐκεῖ, ἔστρεψεν ὀλίγον τὴν κεφαλήν, χωρὶς νὰ θέλῃ καὶ διὰ τοῦ κανθοῦ τῶν ὀφθαλμῶν παρετήρησε τὴν σκιάδα. Ἀλλ' εὐθύς, ὡς νὰ εἶδεν αὐτὴν ὑπερφυσικοῦ μεγέθους καὶ νὰ ἐξέλαβε διὰ σκελετώδεις γαμψώνυχας δακτύλους τοὺς ἐξέχοντας πρὸς τ' ἄνω στύλους της καὶ δι' ἀνωρθωμένην χαίτην ἐξηγριωμένου θηρίου τὴν χορτώδη στέγην της, ἀπέσυρε τὸ βλέμμα, τεταραγμένη. Δὲν ἤθελε καθόλου, ν' ἀντικρύσῃ τὴν σκιάδα ἐκείνην. Ἀπὸ ἡμερῶν ἤδη, κάτι ἐντὸς αὐτῆς τῇ ἔλεγε νὰ τὴν φοβῆται, ὅτι τὸ συναπάντημά των αὐτὸ δὲν ἦτο καλὸν καὶ ὅτι πλειοτέρα μετ' αὐτῆς ἐξοικείωσις δὲν θὰ τὴν ἔφερεν εἰς ἀγαθὸν ἀποτέλεσμα. Ἔστρεψε λοιπὸν τὰ νῶτα πρὸς αὐτὴν ἡ λυγερὴ καὶ πλησιάσασα, ἐκάθησε παρὰ τὴν ὀφρὺν τῆς τάφρου. Ἵνα δὲ ἀποδιώξῃ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς της πᾶσαν τῆς σκιάδος ἀνάμνησιν, ἀπέθηκε παρὰ τὸ πλευρὸν τὸν κάλαμον καὶ λαβοῦσα ἀπὸ τῆς ποδιᾶς της ἐστριμμένον μαλλίον, ἤρχισε νὰ τυλίσῃ αὐτὸ περὶ τὴν ἄτρακτον ἐνῷ τὰ γαλιὰ ἔβοσκον ἡσύχως ἀνὰ τὸν ἀγρόν. Καὶ ἐν τῇ ἐνασχολήσει της ὅμως ἐκείνῃ, ἔστρεφεν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τὴν κεφαλήν, προσβλέπουσα περιδεῶς τὴν σκιάδα, ὡς μέρος ὕποπτον. Ἐν τῇ ἀνησύχῳ δ' αὐτῆς θέσει ἐν τῇ ὁποίᾳ εὑρίσκετο, ἤρχισαν πάλιν ν' ἀναγεννῶνται, μία πρὸς μίαν αἱ αἰτιάσεις της κατὰ τοῦ Στάθη, ὅστις ἐπέμεινε νὰ τὴν στείλῃ μὲ τὰ γαλιά. Ἐν τῇ ὀργῇ της οὐδὲ τοῦ σίτου ηὐλαβεῖτο, τοῦ σίτου ὁ ὁποῖος θεωρεῖται μεταξὺ τῶν χωρικῶν, ὡς τὸ μεγαλείτερον δῶρον τοῦ Θεοῦ καὶ ὀρκίζονται εἰς αὐτὸν νὰ τὸν ἐπιθυμήσουν, φοβούμενοι τὴν ἔλλειψίν του ὡς μέγα τι, καὶ αὐτὸν ἤδη κατηρᾶτο διότι εὑρέθη εἰς τοιαύτην ὥραν. Οὐδ' ἑαυτὴν δὲ ἄφινεν ἔξω τῆς κατηγορίας, ἀλλὰ ἐμαίνετο διότι ἤκουσε τὸν ἄνδρα καὶ ὄχι τὴν καρδίαν της, ἡ ὁποία ἔπαλλεν εἰς τὰ στήθη της τόσον σφοδρῶς, ὅπως πιστὸν κυνάριον ἀδιακόπως ὑλακτεῖ κ' ἐμποδίζει τὸν αὐθέντην του νὰ ἐξέλθῃ τοῦ οἴκου, ὅπου παραφυλάσσουν δολοφόνοι.

— Ὄχι, δὲν ἔπρεπε νἄρθω· συνεπέρανε τέλος.

Καὶ ἐξηκολούθησε τυλίσσουσα περὶ τὴν ἄτρακτον τὸ μαλλίον καὶ σκεπτομένη. Ἀλλ' αἴφνης, σιγὰ σιγά, μία ἰδέα, μία ἐπιθυμία ἐκόλλησεν ἀναπόσπαστος εἰς τὸν νοῦν της. Ὡσεὶ δ' ὑπείκουσα εἰς δύναμιν ἄλλην, ἀνωτέραν ἑαυτῆς, τὴν ὁποίαν δὲν ἠδύνατο νὰ περιστείλῃ μετὰ ἀγῶνα, ὅσον οἱόντε μεγάλον, ἐστήριξε χαμαὶ τὴν ἀριστερὰν χεῖρα καὶ ἀναταθεῖσα ἐπ' αὐτῆς, παρετήρησεν ἔξω. Ἤθελε νὰ ἴδῃ τὸν ἀπέναντι ἀγρὸν χωρὶς αὐτὴ νὰ φωραθῇ ὑπό τινος. Ἀλλ' ἡ ὀφρὺς τῆς τάφρου ἦτο ὑψηλὴ καὶ αἱ ἐπ' αὐτῆς ὀνακάνθαι, μὲ τὰ φαιά, πολυδάκτυλα στελέχη καὶ τὰ μεγάλα ἀπεξηραμένα ἄνθη των, ἔφρασσον, ἐν πυκνῷ συμπλέγματι, ὁλόκληρον τοῦ ἀγροῦ τὴν θέαν. Ἀνεκίνει τὴν κεφαλήν, ἐκόλλα σχεδὸν τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὰ μεταξὺ διάκενα, προσπαθοῦσα νὰ ἴδῃ, ἀλλ' αἱ ὀνακάνθαι ἦσαν πυκναὶ καὶ δὲν διέκρινεν εἰμὴ στενὰ καὶ ἐπιμήκη τμήματα ἀγροῦ, κιτρινίζοντα μόνον. Οἱ ὀφθαλμοί της, κουρασμένοι, σχεδὸν ἔκαιον ἐκ τῆς ἐντάσεως· ἡ καρδία της ἐβροντοκτύπα ἐκ τῆς ἀνυπομονησίας· ἡ περιέργειά της, κορυφουμένη ἕνεκεν τῶν ἐμποδίων, τῇ ἔκοπτε τὴν ἀναπνοήν·

ἡ χεὶρ τῆς λυγερῆς ἐπόνει τρυπωμένη ἐπὶ τῶν βόλων τοῦ χώματος καὶ ἔτρεμεν ἐλαφρῶς, ἀπηυδηκυῖα ὑπὸ τὸ βάρος τοῦ σώματος, χαλαρουμένου ὁλονέν. Δὲν ἀπέκαμνεν ὅμως ἡ Σμάλτω νὰ παρατηρῇ, κατεχομένη ὅλη ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας· ἠσθάνετο ἐντὸς αὐτῆς κάτι ὅπερ ἐκινεῖτο ν' ἀναταθῇ ἵνα ὀρθώσῃ τὸ σῶμά της. Ἀλλὰ συνεκράτει ἑαυτὴν ἀκόμη, ἀναγκαζομένη ὑπὸ ἐντροπῆς τινος καὶ φόβου, μήπως φωραθῇ κατασκοπεύουσα.

Ἡ Σμάλτω ἤκουεν εὐκρινῶς τοὺς κωδωνίσκους τῶν προβάτων ὄπισθεν, τῶν θάμνων τῆς ἀρροξυλιᾶς, ἀλλ' ἤθελε νὰ μάθῃ ἂν καὶ ὁ Μῆτρος, ὁ βοσκὸς αὐτῶν, ἦτο ἐκεῖ. Κατεῖχεν ὅλην της τὴν προσοχὴν αὐτὴ ἡ σκέψις· ἐβασάνιζε τὴν ψυχήν της ὁλόκληρον αὐτὴ ἡ ἀμφιβολία. Καλλίτερον νὰ ἦτο καὶ νὰ μὴν ἦτο πάλιν καλλίτερον, ἐσκέπτετο. Εἰς τὴν ἐξηρεθισμένην αὐτῆς διάνοιαν δύο σκέψεις ἐρριζοβόλουν ἀντίθετοι, χωρὶς ἡ μία τούτων νὰ δύναται νὰ ὑπερισχύσῃ τῆς ἄλλης. Ἐνῷ ταὐτοχρόνως ἡ καρδία της ἔπαλλεν ἀδιάκοπα, παρακινοῦσα αὐτὴν εἰς τολμήματα καὶ ἡ ἀνυπομονησία ἐμεγαλύνετο ἐντὸς αὐτῆς, ἀκράτητος. Μέχρις οὗ ἡ λυεγρή, μὴ δυναμένη πλέον νὰ κρατηθῇ, ἐπήδησεν ὀρθία, περιφέρουσα βλέμμα ἐρευνητικὸν ἄνω τῶν ἀκανθῶν, περὶ τὴν σκιάδα. Δὲν ἐφρόντιζεν ἂν τὴν ἴδωσι πλέον, καθόλου δὲν ἐφρόντιζεν· αὐτὴ ἤθελε νὰ ἴδῃ.

— Δὲν ἔνε· εἶπεν αἴφνης, χαμηλοφώνως.

Καὶ ἐπανέπεσεν ὀπίσω ἐπὶ τῶν ποδῶν της. Ἔμεινε δ' ἐκεῖ, ἐλαφρῶς πελιδνὴ τὴν ὄψιν, ὡσεὶ πεισμωμένη, τὸ βλέμμα κρατοῦσα προσηλωμένον ἐπὶ ἑνὸς στάχυος, τοῦ ὁποίου ἡ κεφαλὴ ἐταλαντεύετο εἰς τὸ φύσημα τοῦ ἀνέμου. Καὶ ἡ Σμάλτω, ἐν τῇ εὐπαθείᾳ της ἤδη, εὕρισκεν εἰς τὴν ταλάντευσιν ἐκείνην τοῦ στάχυος πόνον τινὰ αὐτοῦ, θλῖψιν ὑποκρυπτομένην, διότι ἀφέθη μόνος καὶ ἔρημος ἐκεῖ καὶ δὲν ἠκολούθησε τὴν τύχην τῶν συντρόφων του, μετὰ τῶν ὁποίων συνεβλάστησε καὶ ηὐξύνθη. Συνεδύαζε δὲ τὴν τύχην τοῦ στάχυος μὲ τὴν ἰδικήν της καὶ ἕνα παράπονον ἐγεννᾶτο εἰς τὰ στήθη της, διότι ἦτο μόνη ἐκεῖ καὶ ἠρώτα ἑαυτήν, διατὶ τάχα νὰ μὴν εἶνε καὶ ὁ Μῆτρος. Ἤθελε νὰ εἶνε, βέβαια, πολὺ καλλίτερον θὰ ἦτο τότε· θὰ εἶχε τοὐλάχιστον ἕνα γείτονα ὄπισθέν της, ἐνῷ τόρα ἦτο τόσον ἐγκαταλελειμμένη εἰς τὴν ἔκτασιν ἐκείνην τῶν θερισμένων ἀγρῶν, μὲ τὰ βόσκοντα ζῷα. Ἡ ἔλλειψις τοῦ βοσκοῦ ἤδη ἐφυγάδευσε τὴν δειλίαν καὶ τὸν φόβον, τὸν ὁποῖον ἠσθάνετο πρίν, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ τὴν αἰτίαν. Εὕρισκε μάλιστα, ἐκ τῆς ἐπιθυμίας της ὠθουμένη, πολὺ γελοίαν ἑαυτὴν διότι ἐφοβεῖτο τὴν συνάντησίν της μετὰ τοῦ βοσκοῦ. Τί ἔμελλε τάχα αὐτήν, τί εἶχε νὰ φοβηθῇ; Ἀπὸ τῆς παιδικῆς της ἡλικίας, ὅτε μὲ τ' ἄλλα βλαχόπουλα, ἐμιμεῖτο τὴν φωνὴν τοῦ τέτιγος μὲ σύριγγας ἐκ τσιμοκαλάμων, μέχρις οὗ ὑπανδρεύθη, διῆλθε τὴν ζωήν της, ἡμέραν καὶ νύκτα, εἰς τοὺς ἀγρούς, μὲ τόσους βοσκούς, νέους λεβέντας καὶ ποτὲ δὲν ἐφοβήθη τι. Δὲν εὕρισκε λοιπὸν τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν τόρα ἔπρεπε νὰ αἰσθάνηται, ἔστω καὶ τὴν παραμικρὰν στενοχωρίαν, ἐνώπιον τοῦ Μήτρου, ἑνὸς ἀσχημανθρώπου! Πάλιν δ' ἐπανελάμβανε, βεβαιοῦσα ἑαυτήν, ὅτι καὶ ἡ ἀπουσία του καθόλου δὲν τὴν ἐνδιέφερε· καὶ πάλιν προσέθετεν ὅτι καλλίτερον εἶχε νὰ ἦτο ἐκεῖ.

— Μονάχα νὰ μὴν παίξῃ τὴ φλογέρα· ἐψιθύρισε.

Καὶ εἶχε τὸ ὕφος τοῦ διστάζοντος ἐνῷ ἐξέφραζε τὴν εὐχήν της αὐτήν. Ἀλλὰ ταὐτοχρόνως ἠκούσθη ἡδυπαθὴς συριγμός, ἀνερχόμενος εἰς τὸν γαλανὸν αἰθέρα. Ἦτο ἁπαλός, δροσερὸς δύναται κανεὶς νὰ εἴπῃ, ὅπως τὸ ψιθύρισμα μιᾶς λεύκης, ὅτε σιγαλὰ σιγαλὰ φυσᾷ εἰς τὰ φύλλα της τὸ πρῶτον ἀεράκι τῆς αὐγῆς. Καὶ ἐφαίνετο εἰς τὴν Σμάλτω ὡς μία ἀπάντησις, σαρκαστική, εἰς τὴν εὐχήν της ἐκείνην καὶ ἐνόμιζεν ὅτι διέκρινε μεταξὺ τῶν ἤχων, μίαν συρικτικὴν φωνήν, ἡ ὁποία τῇ ἔλεγεν: «ὄχι, δὲν θὰ σοῦ κάμω τὴν χάριν... θὰ τὴν παίξω ἐγὼ τὴν φλογέρα μου... θὰ τονίσω τὸ καθημερινό μου τὸ τραγοῦδι.....». Ἐνῷ ταὐτοχρόνως διέκρινε πρὸ αὐτῆς μορφὴν μελαψήν, ἀπαράλλακτον τὴν μορφὴν τοῦ Μήτρου, κακόσχημον, μὲ ἐξωγκωμένας παρειάς, χείλη οἰδαλέα καὶ πελιδνά, ὡς στρύχνος, ἀγρίαν πυρὰν κόμην καὶ ὀφθαλμοὺς μικκύλους, λοιδοροῦντας.

— Ἄρχεψε τὸ φίδι! ἐσκέφθη ἡ λυγερή, ἀδημονοῦσα.

Καὶ πάλιν ἐπανήρχετο εἰς τὰς προτέρας σκέψεις της καὶ πάλιν ἐδυσφόρει καθ' ἑαυτῆς, κατὰ τοῦ σίτου, κατὰ τοῦ ἀνδρός της. Ὅτε εἶπεν εἰς αὐτὸν ὅτι εἶδε τὸ φίδι εἰς τὴν πατουλιάν, ἐγέλασεν οὗτος διὰ τὸν φόβον της καὶ τὴν εἶπε κουτήν. Αὐτὴ ἢ ὁ Στάθης ἦτο κουτὸς ὅστις δὲν τὴν ἐνόει; Φίδια ἡ Σμάλτω, ἀληθινὰ φίδια, δὲν ἐφοβεῖτο. Πόσας φορὰς δι' ἁπλῆν διασκέδασιν, τὰ ἐκυνήγα μὲ τ' ἄλλα βλαχόπουλα μαζῆ καὶ τὰ κατέκοπτε μ' ἕνα κτύπημα τῆς ἀγκλίτσας της! Πόσας φορὰς τὸν χειμῶνα, εὕρισκε κατάστρατα τὴς δενδρογαλιαὶς καὶ τοὺς ἀστρίτας, ἀκινήτους ἐκ τοῦ πολλοῦ ψύχους καὶ ἔθετεν αὐτοὺς εἰς τὸν κόλπον της ἵνα τοὺς θερμάνῃ, ἀφροντιστοῦσα διὰ τὰ δήγματά των. Διότι ἡ μήτηρ της, ἀπὸ μικράν, εἶχε ποτίσει αὐτήν, τὸ φιδόχορτον, τὴν λευκὴν ἐκείνην, ὡς ἄλευρον κόνιν, ἣν ἐπώλουν διερχόμενοι ἀπὸ τὰ γρέκια των πλάνητες φαρμακευταὶ καὶ ἥτις ἔχει τὴν δύναμιν νὰ κάμνῃ ἀβλαβῆ ὡς γάλα καὶ τὸν δριμύτερον ἰόν των. Ἀλλ' αὐτὸ τὸ φίδι ἐφοβεῖτο,

τὸ ἀνθρωπόμορφον, κατὰ τοῦ ὁποίου δὲν εἶχε ποτισθῆ χόρτον, πρὸς τὸ ὁποῖον δὲν εἶχε ν' ἀντιτάξῃ εἰμὴ πείσμονα ἐμμονὴν εἰς τὸ καθῆκον, ἐπὶ ματαίῳ ὅμως.

— Τοῦ κάκου φροντίζω! ἐψιθύριζεν, ἀποτεθαρρημένη.

Καὶ ἡ Σμάλτω ἤρχισε νὰ περιλαμβάνῃ εἰς τὴν κατάραν της καὶ τὴν ἡμέραν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐγνωρίσθη τὸ πρῶτον μετὰ τοῦ Μήτρου καὶ ν' ἀναπαριστᾷ εἰς τὸν νοῦν της, τὰς συναντήσεις των ἐκείνας. Δὲν τὸν ἐφοβεῖτο τότε, καθόλου δὲν τὸν ἐφοβεῖτο. Τοὐναντίον αὐτὴ πρώτη ἐπορεύετο πρὸς τὸν βοσκὸν καὶ καθήμενοι οἱ δύω των ὑπὸ τὴν σκιάδα, συνωμίλουν ὅλην τὴν ἡμέραν. Ὅταν ἐπείνων, ἐξῆγον ἀπὸ τοῦ μαλλίνου σακκιδίου των ὅ,τι ἕκαστος συναπέφερεν ἐκ τοῦ οἴκου καὶ ἐν ἀδελφικῇ ἁπλότητι, τὰ ἤνωνον καὶ ἔτρωγον ὁμοῦ. Κατὰ τὴν μεσημβρίαν ἐνῷ ὁ ἕνας ἐκοιμᾶτο ὁ ἄλλος ἠγρύπνει, προσέχων τὰ βόσκοντα ἢ καθεύδοντα ζῷα. Τοῦτο εἶνε σύνηθες εἰς τοὺς ἀγραυλοῦντας· ἡ διαφορὰ ἡλικίας καὶ φύλου δὲν παρατηρεῖται καθόλου. Καὶ ὁ Μῆτρος ἤθελε σύντροφον ἐν τῇ ἐρημίᾳ ἐκείνῃ καὶ τῇ ἀνίᾳ τῆς ἀέργου διημερεύσεως καὶ ἡ Σμάλτω τὸ ἴδιον. Ἀντὶ τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν, τὰ ὁποῖα ἐκράτουν ἐν κουραστικῇ ἀκινησίᾳ, νὰ φλυαρῇ τοὐλάχιστον ἡ γλῶσσα καὶ νὰ τέρπηται ἡ ἀκοή. Καθ' ἡμέραν ἀνεκοίνουν ὁ ἕνας πρὸς τὸν ἄλλον ὅ,τι νέον ἔφερεν ἐκ τοῦ χωρίου του, τὰ ὄνειρα τὰ ὁποῖα ἔβλεπον τὴν νύκτα, ἐξηγοῦντες αὐτὰ διαφοροτρόπως καὶ συνεζήτουν τὰ καθ' ἑαυτοὺς ὅλα. Μίαν ἡμέραν ὁ Μῆτρος διηγήθη εἰς αὐτὴν τὴν ζωήν του ὁλόκληρον, μὲ δύο λόγια, συντόμως καὶ ἀφελῶς ὡσεὶ ἀποτύπωσιν πιστὴν τῆς ζωῆς του, ἥτις ἦτο τῷ ὄντι σύντομος καὶ ἀφελής. Κατήγετο ἀπὸ τοὺς Κατσαπέους, οἰκογένειαν βλαχοποιμένων, κατασκηνοῦσαν πλησίον τοῦ ἰχθυοτροφείου τοῦ Κοτυχιοῦ. Οἱ γονεῖς του ἀφῆκαν αὐτὸν ὀρφανὸν πολὺ μικρόν, εἰς τὴν νάκαν ἀκόμη· ὁ πατήρ του ἀπέθανεν ἀπὸ τύφον πρὶν γεννηθῇ αὐτός· ἡ μήτηρ του ἀμέσως μετὰ τὴν γέννησίν του. Τὰ ὀλίγα πρόβατα, τὰ ὁποῖα ἀφῆκεν ὁ πατήρ του, τὰ ἔφαγε κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἀναπτύξεώς του ὁ λύκος· τοὐλάχιστον τοῦτα εἶπεν εἰς αὐτὸν ὁ θεῖός του ὅτε ἀνδρωθείς, ἐζήτησε νὰ τὰ παραλάβῃ. Τὸ γρέκι καὶ τὰ πενιχρὰ σκεύη τῆς καλύβης του ἐκράτησεν ἄλλος θεῖος, ἐξοφλῶν παλαιὸν χρέος τοῦ πατρός του. Οὕτως ὁ Μῆτρος ἠναγκάσθη ν' ἀπομακρυνθῇ ἐκεῖθεν καὶ ἐμισθώθη εἴς τινα κτηνοτρόφον ἐκ Σουλεϊμάναγα, τοῦ ὁποίου τώρα ἔβοσκε τὰ πρόβατα.

— Βόσκω τὰ πράμματα καὶ παίζω τὴν φλογέρα μου· εἶπεν ὅτε ἐτελείωσε τὴν διήγησίν του, ἀπαθῶς ὑπομειδιῶν, ὡς νὰ ἔλεγε συνήθη πράγματα.

Ἡ Σμάλτω, ἥτις συνεκινήθη εἰς τὴν διήγησιν ἐκείνην τοῦ βοσκοῦ, ἐχάρη ἀκούσασα ὅτι ἐγνώριζεν οὗτος νὰ παίζῃ τὴν φλογέραν. Τὸν προέτρεψε νὰ δείξῃ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν τέχνην του καὶ οὗτος τὸ ἔκαμεν εὐχαρίστως. Καὶ καθημέραν ἤδη ἡ λυγερὴ δὲν ἤθελε τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ τὸν ἀκούῃ αὐλοῦντα. Πολλάκις, ὅτε ὁ Μῆτρος ἠρνεῖτο νὰ πράξῃ τοῦτο, αὕτη τὸν παρεκάλει ἐπιμόνως καὶ ὁ βοσκὸς ὑπέκυπτε, κολακευόμενος διὰ τὴν τέχνην του εἴτε χαριζόμενος εἰς τὴν ἐπιθυμίαν της. Καὶ τὸν ἤκουεν ἡ Σμάλτω, εὐχαρίστως τὸν ἤκουεν, ἑλκυομένη εἰς τὴν φωνήν, μέχρις οὗ ἠσθάνθη τὴν καρδίαν της σπαρταρίζουσαν ἀορίστως. Καὶ τότε μόνον ἐνόησεν ὅτι ὁ Μῆτρος τὴν ἐβασάνιζε, μὲ τοὺς ἤχους καὶ μόνους τῆς φλογέρας του, καὶ μικρὸν κατὰ μικρόν, κατὰ δόσεις καθημερινάς, ἔχυνεν ἐντὸς αὐτῆς ἕνα αἴσθημα, ὅπερ ἐφοβεῖτο περισσότερον τοῦ ἀράπη, τὸν ὁποῖον ἐγνώριζεν ἐκ παραδόσεως παραφυλάσσοντα μὲ τὸ τοπουζί, εἰς τὴν γωνίαν τοῦ οἰκίσκου της. Τώρα καὶ εἰς τὸν ὕπνον της ἀκόμη, ἔβλεπε μίαν μορφὴν ἐσκιασμένην, ὡσεὶ ὑπὸ νέφους, αὐλοῦσαν ἡδυπαθῶς, μέχρις ἐκλύσεως ὅλων αὐτῆς τῶν αἰσθήσεων.

*

Ἐνῷ τοιαῦτα διελογίζετο ἡ Σμάλτω, ὁ συριγμὸς τῆς φλογέρας ἠκούετο ἀκόμη μακράν, εὐδιάκριτος, ὑπὸ τὸ δροσερὸν φύσημα τοῦ ἀνέμου. Ἦτο δὲ τώρα περιπαθὴς καὶ φλογερός· ἀπετελεῖτο ἐξ ὅλων τῶν τόνων, ὅσοι ἐνυπάρχουσιν ἐν τῇ φύσει καὶ ἡρμήνευεν ὅλα τὰ αἰσθήματα, ὅσα ἐμφωλεύουσιν ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ καρδίᾳ. Εἰς ἕκαστον τοῦ συριγμοῦ παλμόν, διέκρινέ τις τὸν ψίθυρον τῶν σταχύων, τὸν τριγμὸν τοῦ ἱπταμένου πτηνοῦ, τὸν κελαρισμὸν τοῦ ῥύακος, τὸ βέλασμα τοῦ προβάτου, τὸ βογγητὸν τοῦ δάσους, ὅπως ἐν τῇ ἀναδιφίσει λευκώματος ὑφ' ἑκάστην σελίδα ἀνευρίσκει νέας μορφὰς καὶ πρόσωπα καὶ ἀμφιέσεις, ποικίλας τῆς φύσεως ἀπόψεις καὶ χρωματισμούς. Εἰς ἑκάστην τοῦ τόνου στροφήν, ἐκρύπτετο καὶ μία ἔκφρασις ἀγάπης συνάμα καὶ παραπόνου, εὐθυμίας καὶ ὀργῆς, γέλωτος καὶ δακρύων. Καὶ ἦτο ὁλόκληρος ὁ συριγμὸς μία κλίμαξ, ἥτις ὕψου κατὰ βαθμίδας ἀκαταλήπτους καὶ μετέφερε τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τῆς γῆς πρὸς τὸν οὐρανόν. Πόθεν δὲ προήρχετο οὗτος ἦτο ἄγνωστον. Παντοῦ τὸν εὕρισκέ τις, ὅπου καὶ ἂν ἔτεινε τὸ οὖς· ἄνω καὶ κάτω, εἰς τὰ χωρία πέραν, εἰς τοῦ βουνοῦ τὰς κλιτύας, ὑπὸ τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας ἢ εἰς τὸν ψίθυρον τῶν φύλλων· τὸν ἤκουε παντοῦ καὶ πουθενὰ ὡρισμένως, ὡσεὶ ἡ φύσις ὁλόκληρος ἔψαλλε περιζ.

(Ἕπεται συνέχεια).

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ

ΔΗΜΩΔΗΣ ΠΟΙΗΣΙΣ

Η ΑΤΥΧΗ ΝΥΦΗ

Μιὰ λυγερὴ παντρεύεται, τῆς κάνουν τὰ προικιά της.
Χρόνους τῆς κάνουν τὰ προικιά, χρόνους τὰ πανωπροίκια,
Τῆς δίνει κι' ὁ πατέρας της χρυσὸ θρονὶ νὰ κάτσῃ
Καὶ μούλα χρυσοκάπουλη νὰ περπατῇ καβάλα.

Ἤρθ' ὁ καιρὸς ὁ δίσεκτος κι' ὁ χρόνος ὡργισμένος·
Φτωχαίνουν τὰ πεθερικὰ κτ' ἐφάγανε τὴν προῖκα,
Ἄνδρας της γίνη πιστικός, κι' ὁ πεθερὸς δραγάτης,
Ἡ πεθερὰ ξενόνεθε κ' ἡ νύφη ξενοῦφαίνει.

Σταυρόδεσε τὰ χέρια της ς' τὸν πεθερό της πάει:
— Ἐσὺ πατέρα τοῦ γαμπροῦ καὶ πεθερὲ 'δικέ μου,
Γιὰ πάρε με καὶ σύρε με ς' τοῦ κύρη μου τὴ βρύσι.
— Νύφη μ', πολλὰ προικιὰ φερες, 'ντρέπομαι νὰ σὲ πάω.
Σταυρόδεσε τὰ χέρια της 'ς τὸν ἄντρα της παγαίνει:
—Ἄντρα μ' ἀγαπημένε μου, ς' τὴν μάνα μ' νὰ μὲ πᾶτε.
—Καλή μ', πολλὰ προικιὰ φέρες, 'ντρέπομαι νὰ σὲ πάω.
—Σημάδεψέ μου τὰ βουνὰ νὰ πάω μοναχή μου.

Στὸ δρόμον ὅπου πάγαινε, 'ς τὰ δάση ὅπ' ἀπερνοῦσε
Παρακαλοῦσε τὸ Θεὸ μὲ πικραμένα χείλη:
—Θέ μου, ναύρῶ τῆς δούλαις μου καὶ νὰ μὴ μὲ γνω-
[ρίσουν.
Κι' ὁ Θιὸς τὴν ἐβοήθησε καὶ 'πῆγε καὶ ταῖς ηὗρε.
—Ἐτεά σας χαρὰς σας δούλισσαις!
—Καλῶς τὴ γυφτοπούλα!
—Δὲν πᾶτ' ἀπάνω 'ς τὴν κυρά, κι' ἀπάνω 'ς τὸν ἀ-
[φέντη,
Μὴ θέλουν δοῦλα γιὰ νερό, δοῦλα νὰ πάῃ γιὰ ξύλα;
—Γιὰ φύγε γύφτισσ' ἀπὸ δῶ, καθάρια γυφτοπούλα,
Τί πέφτουν ψείραις 'ς τὸ νερὸ καὶ μαγαρίζ' ἡ βρύσι.

Πῆγαν καὶ τὸ εἶπαν τῆς κυρᾶς κ' ἐκείνη ἀναρωτάει,
Ἂν ξέρῃ ῥόκα κι' ἀργαλειὸ καὶ ῥοῦχα γιὰ νὰ ὑφαίνῃ.
Κι' ὡριὸ τραγοῦδι ἀρχίνησε κι' ἀργὰ κι' ἀργὰ τὸ λέει:
—Διασίδι πολυδιάσιδο καλοὺς καιροὺς διασμένο,
Διασίδι ὅταν σὲ διάζομουν ἦρθαν οἱ συμπεθέροι,
Διασίδι ὅταν σὲ τύλιγα ἦρθαν μ' ἀραβωνιάσαν,
Διασίδι ὅταν σὲ κόλλησα ἦρθαν γιὰ νὰ με πάρουν.

Κυρὰ ψηλὰ ἦταν τἄκουσε καὶ τῆς ἀπηλογήθη:
—Δοῦλα μ' πόθ' εἶν' ὁ τόπος σου καὶ ποιὰ τὰ γονικά σου;
—Ἡ μάνα μου Γιαννιώτισσα κι' ὁ κύρης μ' ἀπ' τὴν
[Πόλι,
Κ' ἐγὼ εἶμ' ἡ Φρόσω ἡ λυγερὴ κ' ἡ Φρόσω ἡ μαυρομ-
μάτα.
Κ' ἡ μάνα της κατέβηκε καὶ τὴ σφιχταγκαλιάζει.

Ο ΓΕΡΟΣ ΑΝΤΡΑΣ

Σὲ εἶδα καὶ σὲ λυπήθηκα ὀπῶχεις γέρων ἄντρα!
Βάλε φαρμάκι 'ς τὸ γυαλὶ φαρμάκωσ' τον τὸ γέρο
Καὶ πάρ' ἐμὲ τὸ νιὸ παιδί, τῶμορφο παλικάρι,
Νὰ σὲ ταΐζω ζάχαρι, νὰ σὲ ποτίζω μόσχο,
Νὰ σὲ χορτάσω φίλημα, νὰ σὲ σφιχταγκαλιάσω.

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΓΗΝ

∴ Πρὸ καιροῦ ἐστήθησαν ἐν πάσαις ταῖς εὐρωπαϊκαῖς πόλεσιν, ἀπό τινος δὲ καὶ ἐν Ἀθήναις, μηχανήματα ἐνεργοῦντα αὐτομάτως ἅμα ὡς ῥίπτεται δεκάλεπτον νόμισμα ἐντὸς ὡρισμένης ὀπῆς. Διὰ τούτων λαμβάνει τις σιγάρα ἢ τραγήματα ἢ ἐφημερίδας· ζυγίζεται ἢ δοκιμάζει τὴν δύναμίν του. Τελευταῖον ἐπὶ τῇ βάσει τῶν μηχανημάτων τούτων κατεσκευάσθησαν ἐν Παρισίοις καὶ αὐτόματα πανοράματα, φωτιζόμενα τὴν νύκτα. Ἄνευ τῆς παρεμβάσεως τρίτου ὁ θεατὴς ῥίπτει δέκα λεπτὰ καὶ τὸ πανόραμα παρέχει εἰς θέαν μίαν τῶν εἰκόνων, δύο ἢ πλείονας, εἶτα κλείεται πάλιν.

∴ Οἱ ἱπποσιδηρόδρομοι (tramways) λειτουργοῦσι μόλις πρὸ εἰκοσαετίας καὶ ὅμως γιγαντιαία εἶναι ἡ ἐντὸς τόσῳ μικροῦ χρονικοῦ διαστήματος ἀνάπτυξις αὐτῶν. Κατὰ τὸ 1870 ἐν Βερολίνῳ, Ἀμβούργῳ καὶ Στουτγάρτῃ, οἱ ἱπποσιδηρόδρομοι μετέφερον μόλις 5 ἑκατομμύρια ἐπιβατῶν· σήμερον μόνον μία ἑταιρία τοῦ Βερολίνου μεταφέρει ἐτησίως 94 ἑκατομμύρια ἐπιβατῶν. Ἐν Βελγίῳ λειτουργοῦσι 715 ἅμαξαι ἱπποσιδηροδρομικαί, ἐν Γερμανίᾳ 3345, ἐν Γαλλίᾳ 2780, ἐν Ἀγγλίᾳ 3494, ἐν Ὁλλανδίᾳ 735, ἐν Αὐστρίᾳ 1271, ἐν Ἑλβετίᾳ 88, ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς 22,940, ἤτοι καθ' ἃ φαίνεται πολὺ περισσότεροι ἢ καθ' ἅπασαν τὴν Εὐρώπην. Ὡς πρὸς τὴν ἔκτασιν δὲ τῶν γραμμῶν πρώτη μεταξὺ τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν ἔρχεται ἡ Ἰταλία ἀριθμοῦσα 2170 χιλιόμετρα, δευτέρα ἡ Ἀγγλία 1419, τρίτη ἡ Γερμανία 843, τέταρτον τὸ Βέλγιον 612. Ἱπποσιδηρόδρομοι λειτουργοῦσιν εἰς 118 πόλεις ἐν Ἀγγλίᾳ, 43 ἐν Γερμανίᾳ, 23 ἐν Γαλλίᾳ. Ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις ὑπάρχουσι τοιοῦτοι καὶ εἰς κώμας κατοικουμένας ὑπὸ 1000 μόλις κατοίκων.

∴ Ἀγγλική τις ἐφημερὶς προεκάλεσε γενικὴν γνωμοδότησιν τῶν ἰατρῶν ἐπὶ τοῦ ζητήματος ἂν ἡ ἀγγλικὴ γενεὰ βαίνει πρὸς ἀκμὴν ἢ πρὸς παρακμήν. Πάντες ἀπεφάνθησαν ὅτι παρατηρεῖται τάσις μᾶλλον πρὸς ἀκμὴν ἢ πρὸς παρακμήν.

∴ Ὁ Βεσούβιος ἀπό τινος ἐπιδεικνύει ἀσυνήθη ἐνεργητικότητα, δὲν φαίνεται δὲ ἀπίθανος προσεχής τις ἔκρηξις.

∴ Ἡ θνησιμότης τῶν εὐρωπαίων ἐργατῶν τῶν ἐργαζομένων εἰς τὴν τομὴν τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Παναμᾶ ἀνῆλθε κατὰ τὴν λήξασαν διετίαν εἰς 98 ἐπὶ 1000· μεταξὺ τῶν μαύρων ἡ θνησιμότης ὑπῆρξε πολὺ μικροτέρα.

∴ Εἰς τὰ περίχωρα τῶν Παρισίων ἤνθησαν αἱ μηλέαι κατὰ τὸν δεκέμβριον ὡς ἐκ τῆς μοναδικῆς ἠπιότητος τοῦ φετεινοῦ χειμῶνος ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ.

∴ Ἡ φυλλοξήρα ἐνέσκυψεν εἰς τὴν νῆσον Ἔλβαν ὡς καὶ εἰς διάφορα μέρη τῆς Λυγουρίας καὶ τῆς Λομβαρδίας.

∴ Ἀγγλική τις ἐφημερὶς ἀγγέλλει τὴν ἀνακάλυψιν παραδοξοτάτου φυτοῦ τῆς Β. Ἀμερικῆς, τοῦ ὁποίου τὰ φύλλα εἶνε μαγνητισμένα καὶ στρέφουσι πρὸς βορρᾶν αἰχμὰς αὐτῶν.

∴ Ἀπὸ τοῦ ἀρξαμένου ἔτους αἱ θανατικαὶ ποιναὶ ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις ἤρξαντο ἐκτελούμεναι διὰ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ. Ἐν τῷ Ἐργαστηρίῳ τοῦ Ἐδισον ἐγένοντο ἐσχάτως σχετικὰ πειράματα δι' ὧν ἀπεδείχθη ὅτι καὶ αὐτὰ τὰ μέγιστα ζῷα δι' ἰσχυρᾶς ἠλεκτρικῆς μηχανῆς θανατοῦνται ἀκαριαίως· οὕτως ἐθανατώθησαν δύο βόες καὶ εἷς ἵππος βάρους 600 χιλιογράμμων.

*** Κατὰ τὴν Botanical Gazette αἱ ἄπιοι καὶ αἱ μηλέαι τὰς ὁποίας μετήνεγκον εἰς Αὐστραλίαν ἐξ Εὐρώπης οἱ γερμανοὶ ἄποικοι δὲν ἐκαρποφόρουν καίπερ ἀνθοῦσαι πλουσίως. Ἤρξαντο δὲ καρποφοροῦσαι μόνον ἀφ' οὗ εἰσήχθησαν εἰς Αὐστραλίαν καὶ μέλισσαι ἐξ Εὐρώπης.

*** Ἡ χολέρα ἐνέσκηψεν ἀπό τινος ἐν Πεκίνῳ ἀπειλοῦσα νὰ λάβῃ μεγάλας διαστάσεις, καθ' ὑπερβολὴν δὲ θανατηφόρος εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς.

*** Κατὰ τὸ ἔτος 1789 εἰσήχθη εἰς Μασσαλίαν ὑπό τινος ἐμπόρου τὸ πρῶτον χρυσάνθεμον ἐκ Κίνας προερχόμενον. Ἐπὶ τῇ ἑκατονταετηρίδι τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ φυτοῦ τούτου ὅπερ κατέστη τὴν σήμερον κοινότατον καὶ προσφιλὲς ἀνὰ τὴν Εὐρώπην πᾶσαν, γενήσεται διεθνὴς ἔκθεσις χρυσανθέμων ἐν Βελγίῳ κατὰ τὸ ἀρξάμενον ἔτος καὶ συνέδριον τῶν καλλιεργητῶν αὐτοῦ.

*** Ἡ ἐν Παρισίοις ἐκδιδομένη πασίγνωστος *Ἐφημερὶς τῶν Συζητήσεων* ἑορτάζει κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο τὴν ἑκατονταετηρίδα τῆς ἐκδόσεώς της. Τὸ ἐπίσημον γεγονὸς θὰ πανηγυρισθῇ διὰ τῆς ἐκδόσεως εἰδικοῦ τεύχους τῇ συνεργασίᾳ τῶν νῦν καὶ πρώην συντακτῶν αὐτῆς περιέχοντος ἄρθρα ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἐφημερίδος.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Καλὸ στομάχι.

Ὁ οὐγγρος πρωθυπουργὸς Τίσσα ἐγευμάτισε παρὰ τῷ αὐτοκράτορι Φραγκίσκῳ Ἰωσὴφ κατὰ τὴν τελευταίαν αὐτοῦ ἐν Βιέννῃ διατριβήν. Ὁ αὐτοκράτωρ ἦτο τὴν ἡμέραν ἐκείνην εὔθυμος ὅσον οὐδέποτε καὶ παρετήρει μειδιῶν τὸν οὐγγρον πολιτευτήν, ὅστις ἔτρωγε μετὰ πολλῆς ὀρέξεως. Κατὰ τὰ ἐπιδόρπια ὁ Τίσσα λαμβάνει νωπὸν ἄπιον καὶ ἀρχίζει νὰ τὸ καθαρίζῃ.

— Ἀγαπητὲ Τίσσα, λέγει ὁ αὐτοκράτωρ προσηνῶς, μὴν τρώγῃς ὀπωρικὰ ψυχρὰ μετὰ τὰ ζεστὰ φαγητά, θὰ σοῦ χαλάσουν τὸ στομάχι.

— Μεγαλειότατε, ἀποκρίνεται ἐκεῖνος ὑποκλινόμενος, ἕνας οὐγγρος ὑπουργὸς ὑποτίθεται πάντοτε πῶς ἔχει πολὺ καλὸ στομάχι.

Ἡ ἡλικία τῶν γυναικῶν.

— Πῶς θέλεις νὰ εἰπῇς, Μαρία, πῶς δὲν ἔκλεισες ἀκόμη τὰ τριάντα, ἀφοῦ ἡ ἴδια ἡ μητέρα σου μοῦ τὸ ἔλεγε χθές;

— Ἡ μητέρα! μὴν ἀκοῦτε τὴ μητέρα μου· ἔχει μανίαν νὰ μὲ φορτώνῃ χρόνια.

— Καὶ γιατὶ τάχα;

— Γιατί; νά! γιὰ νὰ φαίνεται αὐτὴ νεώτερή μου.

— ; !

Ἡ μεγάλη γενεά.

Ὁ Ἀγαθόπουλος ἀναγινώσκει ἐν ἐφημερίδι ὅτι ἀπέθανεν εἷς ἀγωνιστὴς τοῦ 1821 ἑκατοντούτης:

— Τί ἄνθρωποι κ' ἐκεῖνοι! ἀνακράζει μετ' ἐνθουσιασμοῦ, γίγαντες ἀληθινοί! Ἀπ' τὴ δική μας γενεὰ κανένα δὲν εἶδα νὰ φθάσῃ τὰ ἑκατό!

Πενθερὰ καὶ γαμβροί.

Ἡ πενθερὰ ἀσθενεῖ βαρέως καὶ οἱ δύο γαμβροὶ συνδιαλέγονται περὶ τῆς ἀσθενείας:

— Τί λές; νὰ πάρωμε κι' ἄλλους γιατρούς;

— Δὲν χρειάζονται, καλέ· θὰ πεθάνῃ καὶ μὲ τὸν ἕνα, τῆς φτάνει.

Ὁ δημόσιος κῆρυξ.

Ἡ θέσις δημοσίου κήρυκος εἶνε κενή. Προσέρχεταί τις ζητῶν νὰ διορισθῇ:

— Ἠεύρεις νὰ φωνάζῃς; ἐρωτᾶται.

— Βέβαια.

— Πολὺ δυνατά;

— Ὅσον θέλετε.

— Εἶχες ἄλλοτε τὴν θέσιν αὐτὴν ἀλλοῦ;

— Ὄχι· ἀλλὰ εἶμαι εἴκοσι χρόνια 'παντρεμμένος καὶ ἡ γυναῖκά μου καὶ ἡ πενθερά μου εἶνε κωφαίς.

Ἀτυχία λωποδύτου.

Λωποδύτης συλλαμβάνεται ὑπὸ κλητῆρος καὶ προσάγεται εἰς τὸν ὑπαστυνόμον.

— Βρέ, χθὲς τὸ πρωὶ μόλις ἐπάτησες τὸ πόδι σου ἐδῶ καὶ τὸ ἀπόγευμα σὲ συνέλαβαν κλέπτοντα; Μὰ εἶνε φοβερὸ αὐτό!

— Ἀλήθεια φοβερό, κὺρ ὑπαστυνόμε· βὲν 'πρόφθασα κἂν νὰ ἰδῶ καὶ τὴν Ἀθήνα.

Ἰατρικὴ ἀστειότης.

Ἕξοχος ἄγγλος ἰατρὸς βαρέως νοσήσας ἀπώλεσεν ἅπασαν αὐτοῦ τὴν κόμην. Ὅτε δ' ἀνέρρωσεν, ἔλεγεν ἀστειευόμενος: — Ὁ θάνατος μὲ εἶχε ἁρπάξῃ ἀπὸ τὰ μαλλιά. Μόλις κατώρθωσα νὰ τοῦ ξεφύγω· ἀλλὰ τὰ μαλλιά μου ὅλα ἔμειναν 'ς τὰ χέρια του.

Τετρακόσια!

— Κυρὰ Ἀννέζα, 'πῆρες μυαλὰ ποῦ σοῦ εἶχα εἰπῇ;

— Ναί, κυρία.

— Πόσα εἶνε;

— Μά, κυρία, δὲν τὰ ζυγίζουν τὰ μυαλά.

— Πῶς δὲν τὰ ζυγίζουν ποῦ πρέπει νὰ εἶνε τετρακόσια;

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

ΔΙΑΤΗΡΗΣΙΣ ΩΩΝ

Ὁ καλλίτερος τρόπος πρὸς διατήρησιν τῶν ᾠῶν εἶνε ἡ ἐμβύθισις αὐτῶν ἐντὸς ἀσβέστου. Τοῦτο μόνον τὸ κακὸν ἔχει ἡ ἄσβεστος ὅτι μετὰ παρέλευσιν καιροῦ εἰσχωρεῖ διὰ τῶν πόρων τοῦ κελύφους καὶ μεταδίδει δυσάρεστόν τινα γεῦσιν εἰς τὸ ᾠόν. Ἀλλ' ἐσχάτως κατορθώθη νὰ προλαμβάνηται καὶ τοῦτο διὰ τῆς προσθήκης μαγειρικοῦ ἅλατος 6 τοῖς 100 ἐν τῇ διαλελυμένῃ ἀσβέστῳ. Διὰ τοῦ ἅλατος καθίσταται πυκνοτέρα αὕτη καὶ δὲν δύναται νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ᾠοῦ.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν Καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1889—1570.